

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas vārdā

Rīgā 2017. gada 19. decembrī

lietā Nr. 2017-02-03

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētāja Ineta Ziemele, tiesneši Sanita Osipova, Aldis Laviņš, Gunārs Kusiņš, Daiga Rezevska, Jānis Neimanis un Artūrs Kučs,

pēc Administratīvās rajona tiesas un Latvijas Republikas tiesībsarga (turpmāk – Tiesībsargs) pieteikumiem par lietas ierosināšanu,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 3. punktu, 17. panta pirmās daļas 8. un 9. punktu, kā arī 19.¹ un 28.¹ pantu,

rakstveida procesā 2017. gada 22. novembra tiesas sēdē izskatīja lietu

“Par Ministru kabineta 2014. gada 7. janvāra noteikumu Nr. 16 “Trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība” 2. pielikuma 2. punkta atbilstību likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 7. punktam, 18.¹ panta trešajai daļai un Latvijas Republikas Satversmes 111. un 115. pantam, kā arī šo noteikumu 2.4. apakšpunkta, ciktāl tas attiecas uz publiskiem pasākumiem autosportā un motosportā, kas norisinās apdzīvotā vietā (pilsētā vai ciemā) izvietotā atklātā autosporta un motosporta bāzē un kuriem Publisku izklaides un svētku pasākumu drošības likumā noteiktajā kārtībā ir izsniegta atļauja

publisku pasākumu rīkošanai, atbilstību likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 7. punktam un Latvijas Republikas Satversmes 111. un 115. pantam”.

Konstatējošā daļa

1. Ministru kabinets 2014. gada 7. janvārī pieņēma noteikumus Nr. 16 “Trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība” (turpmāk – Noteikumi Nr. 16). Ar šiem noteikumiem tika noteikta trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība, kā arī noteikti vides trokšņa robežlielumi. Noteikumu Nr. 16 2.4. apakšpunkts tika izteikts šobrīd spēkā esošajā redakcijā. Saskaņā ar šo punktu Noteikumi Nr. 16 neattiecas uz publiskiem pasākumiem, kuri ir saskaņoti ar vietējo pašvaldību atbilstoši Publisku izklaides un svētku pasākumu drošības likumam (saņemta atļauja).

Ministru kabinets 2015. gada 22. septembrī pieņēma noteikumus Nr. 539 “Grozījumi Ministru kabineta 2014. gada 7. janvāra noteikumus Nr. 16 “Trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība”” (turpmāk – Noteikumi Nr. 539). Ar šiem noteikumiem Noteikumi Nr. 16 tika papildināti ar II¹ nodaļu “Apdzīvotā vietā (pilsētā vai ciemā) izvietotās atklātās autosporta un motosporta bāzes radītā vides trokšņa robežlielumi un to novērtēšana”, tāpat šie noteikumi tika papildināti ar 2. pielikuma 2. punktu, kas noteic vides trokšņa robežlielumus ārpus telpām izvietotām mototrasēm. Līdz pieciem sporta treniņiem nedēļā darbdienās no plkst. 9.00 līdz 20.00, bet sestdienās no plkst. 9.00 līdz 18.00 pieļaujami 65 dB(A) vai 70 dB(A), līdz 16 sacensību dienām gadā no plkst. 8.00 līdz 20.00 75 dB(A) vai 80 dB(A), savukārt virs 16 sacensību dienām gadā sestdienās un svētdienās no plkst. 8.00 līdz plkst. 20.00 – 70 dB(A) vai 75 dB(A).

2. Satversmes tiesā tika ierosinātas divas lietas par Noteikumu Nr. 16 normu atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām.

2017. gada 10. janvārī tika ierosināta lieta Nr. 2017-02-03 “Par Ministru kabineta 2014. gada 7. janvāra noteikumu Nr. 16 „Trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība” 2. pielikuma 2. punkta, ciktāl tas attiecas uz ārpus telpām izvietotajām mototrasēm individuālo dzīvojamo māju un daudzstāvu dzīvojamās

apbūves teritorijā, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 111. un 115. pantam” pēc Administratīvās rajona tiesas pieteikuma.

Savukārt 2017. gada 9. maijā tika ierosināta lieta Nr. 2017-14-03 “Par Ministru kabineta 2014. gada 7. janvāra noteikumu Nr. 16 “Trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība” 2. pielikuma 2. punkta atbilstību likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 7. punktam, 18.¹ panta trešajai daļai un Latvijas Republikas Satversmes 111. un 115. pantam, kā arī šo noteikumu 2.4. apakšpunkta, ciktāl tas attiecas uz publiskiem pasākumiem autosportā un motosportā, kas norisinās apdzīvotā vietā (pilsētā vai ciemā) izvietotā atklātā autosporta un motosporta bāzē un kuriem Publisku izklaides un svētku pasākumu drošības likumā noteiktajā kārtībā ir izsniegta atļauja publisku pasākumu rīkošanai, atbilstību likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 7. punktam un Latvijas Republikas Satversmes 111. un 115. pantam” pēc Tiesībsarga pieteikuma.

2017. gada 21. septembrī tika pieņemts lēmums vienā lietā apvienot lietu Nr. 2017-02-03 un lietu Nr. 2017-14-03.

3. Pieteikumu iesniedzēji – Administratīvā rajona tiesa un Tiesībsargs (turpmāk arī – Pieteikumu iesniedzēji) – uzskata, ka Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punkts neatbilst Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 111. un 115. pantam. Tiesībsargs papildus norāda, ka Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punkts neatbilst arī likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 7. punktam un 18.¹ panta trešajai daļai. Savukārt šo noteikumu 2.4. apakšpunkts, ciktāl tas attiecas uz pasākumiem autosportā un motosportā, kas norisinās apdzīvotā vietā (pilsētā vai ciemā) izvietotā atklātā autosporta un motosporta bāzē, un kuru rīkošanai Publisku izklaides un svētku pasākumu drošības likuma (turpmāk – Publisko pasākumu likums) noteiktajā kārtībā ir izsniegta atļauja, neatbilstot likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 7. punktam un Satversmes 111. un 115. pantam.

3.1. Pieteicēja administratīvajā lietā, uzskata, ka Noteikumos Nr. 16 noteiktie trokšņa robežlielumi aizskar tās tiesības dzīvot labvēlīgā vidē. Ņemot vērā to, ka tika pieņemti Noteikumi Nr. 539, ar kuriem citstarp tika palielināti pieļaujamie trokšņa robežlielumi, tikusi atjaunota Kandavas kartodroma darbība. Trasē veikto

darbību radītais troksnis nelabvēlīgi ietekmējot apkārtējo iedzīvotāju dzīves apstākļus un būtiski aizskarot personu tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, kā arī atstājot kaitīgu ietekmi uz personu veselību.

Savukārt Tiesībsargs pārbaudes lietas ietvaros vairākkārt vērsies Ministru kabinetā un aicinājis to sešu mēnešu laikā novērst konstatētos trūkumus vides trokšņa pārvaldības normatīvajā regulējumā. Tomēr Ministru kabinets minētos trūkumus neesot novērsis.

3.2. Pieteikumu iesniedzēji norāda, ka trokšņa līmeņa ierobežošana un kontrole ietilpst Satversmes 111. un 115. panta tvērumā. Troksnis esot vērtējams kā viens no piesārņojuma veidiem, kam var būt kaitīga ietekme uz cilvēka veselību. Valstij no Satversmes izrietot pozitīvs pienākums ierobežot trokšņa avotus un nodrošināt, lai trokšņa līmenis nepārkāptu personas tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, proti, nepārsniegtu to sliekšni, pēc kura varētu rasties kaitējums personas veselībai. Īpaši tas esot attiecināms uz gadījumiem, kad trokšņa avots atzīstams par specifisku un trokšņa izplatības reģions ir ārējā dzīvojamā vide. Mototrasēs radītais troksnis esot vērtējams kā specifisks un tādēļ vēl jo vairāk apgrūtināošs troksnis. Šāda trokšņa līmeņa svārstības un ar motosportu saistītajai skaņai raksturīgās frekvences varot sabiedrībai un iedzīvotājiem radīt lielāku apgrūtinājumu nekā monotons autosatiksmes troksnis uz intensīvi noslogotām ielām vai dzelzceļa satiksmes radītais troksnis.

Vērtējot vides troksni, citstarp mototrasēs radīto troksni, esot jāņem vērā Pasaules Veselības organizācijas Vides trokšņa vadlīnijas (turpmāk – Pasaules Veselības organizācijas vadlīnijas). Kaut arī šī organizācija neizvirzot mototrases kā trokšņa objektu un atsevišķu vidi, tas nenozīmējot, ka šāda trokšņa nav un ka uz to nebūtu attiecināmi trokšņa robežlielumi. Minētās vadlīnijas esot izmantojamas, tajās definēto specifisko vidi pēc iespējas pielīdzinot mototrašu videi un it īpaši ņemot vērā jau minēto mototrašu trokšņa specifiku tā kaitīgo seku aspektā. Šobrīd Noteikumos Nr. 16 noteiktie trokšņa robežlielumi pārsniedzot trokšņa līmeni, kāds pieļaujams, lai būtu nodrošināta pienācīga personas dzīves kvalitāte vidē, kur šī persona atrodas ilgstoši. Turklāt mototrašu troksnis pēc tā līmeņa esot pielīdzināms troksnim, kas atzīstams ne tikai par nevēlamu, bet pat par tādu, kura ietekme ir

saistīta ar paaugstinātu risku, proti, dzirdes traucējumu, sirds un asinsvadu slimību, kā arī citu veselības traucējumu rašanās iespējamību. Kaut arī trokšņa līmenis attiecīgajā teritorijā esot ierobežots ar konkrētu laiku, jautājums par pieļaujamo trokšņa robežlielumu nesamērību tomēr pēc būtības neesot atrisināts, jo persona šādam troksnim varot tikt pakļauta, piemēram, visas nedēļas garumā. Motosporta sezona ilgstot no pavasara līdz rudenim, bet, piemēram, Biķernieku trase, kuras piedāvāto pakalpojumu klāsts ir ļoti daudzveidīgs, strādājot visu gadu. Ministru kabineta veiktie pasākumi neesot uzskatāmi par tādiem, kas būtu vērsti uz personas veselības aizsardzību.

3.3. Ja normatīvā regulējuma grozījumi var ietekmēt personu pamattiesības, tie esot pienācīgi jāapsver. Tomēr Noteikumu Nr. 539 pieņemšanas pamatā esot sociālekonomiskas intereses nodrošināt iespēju un ļaut Latvijā ierīkotajām motosporta trasēm darboties. Šo interešu labad attiecībā uz troksni tiekot noteikts tāds tiesiskais regulējums, kas nebūtu pretrunā ar starptautisko organizāciju prasībām, kurām jābūt izpildītām, lai Latvijā varētu rīkot starptautiskas motosporta sacīkstes. Taču pēc Noteikumu Nr. 539 pieņemšanas personu veselības aizsardzības līmenis esot būtiski samazināts salīdzinājumā ar iepriekš spēkā bijušo regulējumu.

Ministru kabineta veikto personas interešu izvērtējumu Noteikumu Nr. 539 izstrādes procesā nevarot uzskatīt par veiktu pienācīgā kārtībā. Proti, šis izvērtējums esot bijis formāls, un trokšņa robežlielumu paaugstināšana neesot vērtēta pēc satura un būtības kontekstā ar nepieciešamību pēc iespējas aizsargāt personas pamattiesības. Ministru kabinets pēc būtības neesot ņēmis vērā arī Veselības ministrijas un Veselības inspekcijas priekšlikumus par cita, tiesiskāka un samērīgāka risinājuma iespējamību. Turklāt procesā neesot iesaistīti iedzīvotāji vai to pārstāvji. Tāpat neesot pamatota konkrētu ar trokšņa robežlielumu noteikšanu citās valstīs saistīto piemēru izmantošana salīdzinošajā analīzē, jo neesot ņemts vērā tas, ka, piemēram, Austrijā un Vācijā papildus pieļaujamiem trokšņa robežlielumiem ir noteiktas prasības arī attiecībā uz troksni ierobežojošām aizsargbūvēm un citas drošības prasības trašu darbībai apdzīvotajās vietās. Tādējādi neesot gūstama pārliecība par to, ka Ministru kabinets vispār ir nopietni izanalizējis gan starptautisko organizāciju, gan arī citu Eiropas Savienības dalībvalstu pieredzi

motosporta trašu darbības regulēšanā. Pēc Pieteikumu iesniedzēju ieskata, nosakot trokšņa robežlielumus, trasei, kura atrodas tālu no dzīvojamās zonas, nav jāpiemēro tādi paši standarti kā trasei, kas atrodas tiešā tādas teritorijas tuvumā, kurā personas dzīvo un uzturas ilgstoši. Pieteikumu iesniedzēji uzskata, ka konkrētajā situācijā piemērots risinājums, kas līdzsvarotu komersantu intereses ar personu pamattiesībām, būtu šāds: noteikt, ka attiecīgajiem komersantiem ir pienākums nodrošināt troksni slāpējošu objektu izbūvi ap motosporta trasēm. Kaut arī Noteikumu Nr. 16 14.1. punkts noteic, ka gadījumā, ja citādi nav iespējams nodrošināt trokšņa robežlielumu ievērošanu, trokšņa avotus aprīko ar skaņas ierobežotājiem vai teritoriju norobežo ar troksni slāpējošiem objektiem, tomēr ar Noteikumiem Nr. 539 trokšņa slāpēšanas sienu izbūves nosacījuma izpildes iespējas esot samazinātas. Papildus tiek norādīts, ka neesot pamatots arī tas, kāpēc nav paredzēta trokšņa līmeņa novērtēšana telpās. Tādējādi tiek izslēgtas iedzīvotāju iespējas sūdzēties par mototrases izraisītu paaugstinātu trokšņa līmeni telpās, tāpēc personas nevarot efektīvi panākt kaitīga trokšņa samazināšanu vai novēršanu.

3.4. Noteikumi Nr. 539 ne tikai nenodrošinot ar Satversmes 111. un 115. pantu valstij uzliktā pienākuma izpildi, bet pat pārkāpjot likumdevēja doto pilnvarojumu. Proti, tie esot pretrunā arī ar likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 7. punktā definēto šā likuma mērķi. Ministru kabinets neesot ievērojis likumdevēja pilnvarojuma – novērst vai samazināt vides trokšņa iedarbību uz cilvēkiem – būtību un mērķi. Tiesībsargs arī uzsver, ka tādā gadījumā, ja autosporta vai motosporta sacensības tiek rīkotas apdzīvotās vietās esošās autosporta un motosporta bāzēs, Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punktā paredzētais trokšņa līmenis sacensību organizētājam neesot saistošs. Ņemot vērā plānoto sacensību skaitu un trašu noslodzi 2017. gadā – piemēram, Biķernieku trasē maijā paredzētas 11, jūnijā – 6, bet jūlijā – 10 sacensību dienas –, varot secināt, ka vismaz 47 dienas gadā iedzīvotāji tiek pakļauti neierobežota, specifiska, cilvēka veselībai un labsajūtai kaitīga trokšņa ietekmei. Pašvaldībām, izsniedzot atļauju pasākumu rīkošanai, saskaņā ar Noteikumu Nr. 16 2.4. apakšpunktu neesot pienākuma lemt par nepieciešamību ievērot noteiktus trokšņa robežlielumus. Tādējādi valsts neveicot mototrašu sacensību trokšņa kontroli.

3.5. Tiesībsargs pēc iepazīšanās ar lietas materiāliem uzsver, ka valstij, ar tiesību normām nodrošinot vides kvalitāti un personu tiesības uz veselību, ir jāņem vērā zinātnes atziņas un zinātnieku pētījumi. Pretēja rīcība neatbilstot Satversmes 111. un 115. pantam.

Pašvaldības pienākums kontrolēt sadzīvisko troksni nevarot attaisnot Ministru kabineta bezdarbību un neieinteresētību vides trokšņa pienācīgā noregulēšanā. No Satversmes 111. un 115. panta un likuma "Par piesārņojumu" 2. panta 7. punkta izrietot Ministru kabineta pienākums trokšņa kontroles jomā, un tā esot Ministru kabineta kompetence – rast personas pamattiesībām atbilstošu risinājumu.

4. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Ministru kabinets – nepiekrīt Pieteikumu iesniedzēju viedoklim un uzskata, ka apstrīdētās Noteikumu Nr. 16 normas atbilst lietā norādītajām augstāka juridiska spēka tiesību normām.

4.1. Sporta objekti, tostarp mototrases, esot būtiska sporta infrastruktūras sastāvdaļa, kas tieši vai netieši nodrošinot labvēlīgas sociālās vides attīstību. Sākotnējā Noteikumu Nr. 16 redakcija paredzējusi visiem vides trokšņa avotiem, tai skaitā autotrasēm un mototrasēm, vienotus trokšņa mērīšanas un novērtēšanas nosacījumus. Sākotnējā Noteikumu Nr. 16 redakcija esot pieņemta tādēļ, lai tajā ieviestu Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 25. jūnija direktīvu 2002/49/EK par vides trokšņa novērtēšanu un pārvaldību (turpmāk – Direktīva 2002/49/EK). Tās mērķis esot izstrādāt vienotus pasākumus galveno trokšņa avotu radītā trokšņa samazināšanai. Tātad, arī pieņemot Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punktu, esot ievērota Eiropas Savienības dalībvalstīm paredzētā rīcības brīvība trokšņa piesārņojuma novērtēšanā, tostarp trokšņa robežlielumu noteikšanā, ievērojot konkrēta trokšņa avota īpašības.

4.2. Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punktā esot paredzēts normatīvais regulējums attiecībā uz vides trokšņa robežlielumiem ārpus telpām izvietotām mototrasēm, būtiski ierobežojot trasēs notiekošās aktivitātes, piemēram, ierobežojot sporta treniņu un sacensību dienu skaitu un ilgumu, kā arī uzliekot mototrašu īpašniekiem pienākumu aprīkot trasi ar trokšņa monitoringa iekārtu nepārtrauktu

trokšņa mērījumu veikšanai. Turklāt šis normatīvais regulējums esot jāvērtē kopsakarā ar Noteikumos Nr. 16 jau ietvertajiem trokšņa iedarbības mazināšanas pasākumiem.

Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punkta izstrādes procesā esot piedalījušies dažādu nozaru pārstāvji, turklāt nevienam, izņemot Veselības ministriju, šo noteikumu saskaņošanas procesā neesot radušās šaubas par to tiesiskumu, leģitīmo mērķi vai lietderību. Ministru kabinets esot pēc būtības izvērtējis piemērotāko risinājumu tiesiskā regulējuma pilnveidošanai. Tā pieņemšana kopumā esot bijusi vērsta uz specifiska veida trokšņa regulēšanu, ievērojot valstī plānotās nacionāla un starptautiska mēroga sporta sacīkstes. Tāpēc šā pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis esot sabiedrības kā kopuma ieguvums sporta, infrastruktūras saglabāšanas un ekonomiskā izdevīguma jomā, ievērojot to, ka autotrašu un mototrašu izmantošana ir starptautiska mēroga sacīkšu organizēšanas obligāts priekšnoteikums.

Pēc Ministru kabineta ieskata, šobrīd neesot pamatotu pierādījumu par ārpus telpām izvietotu mototrašu negatīvo ietekmi uz personu veselību. Neesot pamatota Pieteikumu iesniedzēju atsauce uz Pasaules Veselības organizācijas vadlīnijās ietvertajiem secinājumiem, jo tie neesot attiecināmi uz vides troksni, kas rodas autotrasēs un mototrasēs. Šajās vadlīnijās ietvertie secinājumi esot balstīti uz metodiku, ko neesot iespējams attiecināt uz autotrasēs un mototrasēs radītu troksni. Turklāt pilsētvidē personām esot jāreķinās ar tādiem blakusefektiem kā troksnis, izplūdes gāzes, smakas vai transporta radītas vibrācijas. Tas, ka objekts rada troksni, smaku vai vibrāciju, vēl nenozīmējot, ka šāda ietekme nepamatoti ierobežotu personai Satversmes 111. un 115. pantā noteiktās pamattiesības.

4.3. Trokšņa pārvaldības jautājumi esot risināmi kompleksi gan būvniecības un transporta, gan teritorijas plānošanas, gan veselības apdraudējuma novēršanas aspektā, proti, esot nepieciešami kompleksi un starpdisciplināri risinājumi. Īpaši tas attiecoties uz vēsturisku dzīvojamo teritoriju vai nepārdomātu un neilgtspējīgu teritorijas plānošanu vietējo pašvaldību līmenī, kuras rezultātā tiekot pieļauta dzīvojamā apbūve tiešā trokšņa avota tuvumā. Piemēram, Biķernieku sporta bāzes pirmā kārtā esot atklāta 1966. gadā, bet Kandavas trase – 1972. gadā.

Pašvaldībai trokšņa pārvaldības jomā esot jāņem vērā ilgtspējīgas attīstības princips, kas saistīts ar teritorijas plānošanu un attīstību. Rūpēties par ilgtspējīgu attīstību – tas nozīmē, ne tikai uz klausīt personas un līdzsvarojot to intereses teritorijas plānojuma izstrādes stadijā, bet arī pēc tā apstiprināšanas veikt darbības, kas vērstas uz personu interešu aizsardzību. Pašvaldības arī, pieļaujot autotrašu vai mototrašu atrašanos pilsētā, apliecinot gatavību novērst iespējamus riskus, kas varētu rasties, ja šo trašu darbība negatīvi ietekmēs personu tiesības uz veselību, dzīvību, privātās dzīves neaizskaramību vai īpašumu. Savukārt atbilstoši piesardzības principam pašvaldībām esot jāveic pārbaudes, kas citstarp varot ietvert arī prettrokšņa pasākumu īstenošanu. Tāpat mototrašu un autotrašu īpašnieku pienākums esot, cik vien tas iespējams, novērst piesārņojuma un citu videi vai cilvēka veselībai kaitīgu ietekmju rašanos un izplatīšanos, kā arī to radītās kaitīgās sekas. Normatīvajā regulējumā esot paredzēta administratīvā atbildība par tādu darbību veikšanu, kuru laikā tiek pārsniegti noteiktie trokšņa robežlielumi. Savukārt no Noteikumu Nr. 16 14. punkta izrietot mototrašu un autotrašu īpašnieku un valdītāju pienākums trokšņa avotus aprīkot ar skaņas ierobežotājiem vai teritoriju norobežot ar troksni slāpējošiem objektiem. Noteikumi Nr. 16 ietverot arī mototrašu un autotrašu īpašnieku pienākumu informēt vietējo pašvaldību par plānotajām sacensībām, tādējādi palielinot pašvaldības iespējas nodrošināt sabiedrisko kārtību un veicinot informācijas apriti.

Pamatojot nepieciešamību veikt trokšņa mērījumus ārtelpās, Ministru kabinets uzsver: nekustamā īpašuma atrašanās tiešā trokšņa avota tuvumā nozīmē, ka attiecīgajā mājā dzīvojošās personas ir potenciāli pakļautas apkārtējās vides ietekmei. Neatkarīgi no tā, cik augsts trokšņa līmenis konstatējams dažādās vietās ap mājokli, nebūtu pieļaujams tas, ka arī telpās trokšņa līmenis ir pārāk augsts.

4.4. Ministru kabinets norāda: pat tad, ja tiek rīkots pasākums atbilstoši Publisko pasākumu likuma 5. pantam, pašvaldībai tik un tā tas esot pienācīgi jāizvērtē, proti, jānoskaidro, vai tas neradīs negatīvu ietekmi uz cilvēka dzīvību vai veselību. Ministru kabinets piekrīt Pieteikumu iesniedzējiem, ka Noteikumu Nr. 16 2.4. apakšpunkta redakcija būtu precizējama, tomēr norāda, ka arī ar citiem normatīvajiem tiesību aktiem tiek mazināta un ierobežota piesārņojuma, citstarp

mototrašu un autotrašu radītā trokšņa, negatīvā ietekme uz cilvēka veselību. Noteikumu Nr. 16 2.4. apakšpunktā paredzētais izņēmums pats par sevi nevarot radīt personas pamattiesību aizskārumu un neatbilstību augstāka juridiskā spēka tiesību normām.

5. Pieaicinātā persona – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija – piekrīt Ministru kabineta atbildes rakstā izklāstītajam viedoklim un ietvertajiem argumentiem.

Ar troksni saistītie jautājumi esot jārisina kompleksi gan būvniecības un transporta, gan teritorijas plānošanas, gan veselības apdraudējuma novēršanas aspektā. Pamatojoties uz Ministru kabineta 2015. gada 16. jūnija noteikumiem Nr. 312 “Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 016-15 ”Būvakustika”” (turpmāk – Noteikumi Nr. 312) 9. punktu, pašvaldība atbilstoši savai kompetencei varot uzdot autotrašu un mototrašu īpašniekiem un valdītājiem veikt prettrokšņa pasākumus un akustiskās kvalitātes paaugstināšanas pasākumus trasēs. Tomēr, piemēram, Kandavas novada dome joprojām neesot veikusi darbības, kas nepieciešamas, lai nodrošinātu savā administratīvajā teritorijā būvniecības procesa tiesiskumu, citstarp būves ekspluatācijas tiesiskumu, kā arī neesot uzdevusi Kandavas kartinga trasēs īpašniekiem veikt iepriekšminētos pasākumus.

Tiesību uz veselību aizsardzība esot vērtējama ne tikai apstrīdēto Noteikumu Nr. 16 normu kontekstā, bet ievērojot arī Sporta likuma un Noteikumu Nr. 312 prasības. Likumdevējs esot izdarījis visu, kas nepieciešams, lai novērstu nesankcionētu publisku autosporta, motosporta un ūdens motosporta pasākumu norisi pašvaldības teritorijā. Tostarp, pieņemot grozījumus Publisko pasākumu likumā, mērķis bijis aizsargāt personu tiesības uz veselību, mazinot ar sporta sacensībām saistīto risku cilvēku veselībai un dzīvībai, tādēļ noteikts, ka sporta pasākumu organizēšanai ir jāsaņem tās pašvaldības atļauja, kuras administratīvajā teritorijā attiecīgais pasākums paredzēts. Vienlaikus saskaņošanas procesa ietvaros pasākuma organizatoram ir pienākums Sporta likumā noteiktajā kārtībā iesniegt pašvaldībai attiecīgās sporta federācijas apliecinājumu.

Neatkarīgi no Noteikumu Nr. 16 2.4. apakšpunkta Publisko pasākumu likuma 4.¹ panta pirmās daļas 5. punktā esot noteikts aizliegums rīkoties tādā veidā, kas apdraud pasākuma dalībnieku vai citu personu drošību un veselību. Pašvaldībai, neraugoties uz to, ka nav piemērojami Noteikumi Nr. 16, vajagot pienācīgi izvērtēt, vai konkrētais publiskais pasākums nekaitēs cilvēka dzīvībai vai veselībai, kā arī citiem Publisko pasākumu likuma 7. panta trešajā daļā minētajiem aspektiem.

6. Pieaicinātā persona – Veselības ministrija – uzskata, ka trokšņa novērtēšanas un pārvaldīšanas politikas ietvaros nepieciešams nodrošināt trokšņa ierobežošanas pasākumu veikšanu apdzīvotās vietās esošajās autosporta un motosporta bāzēs. Lai to panāktu, esot jāņem vērā visu iesaistīto pušu intereses un neesot pieļaujama prevalējošas aizsardzības nodrošināšana vienai interešu grupai, tajā pašā laikā ierobežojot vai pat liedzot būtiskas tiesības citai interešu grupai.

Veselības ministrija piekrīt Ministru kabineta atbildes rakstos paustajam viedoklim, ka ar troksni saistītie jautājumi jārisina kompleksi un pašvaldībām ir pienākums nodrošināt akustisko prasību ievērošanu saskaņā ar Noteikumu Nr. 312 prasībām. Vides trokšņa pārvaldīšanu regulējošiem normatīvajiem tiesību aktiem, tostarp Noteikumiem Nr. 16, esot jāveido vienots pasākumu kopums, kura ietvaros tiktu līdzsvarotas visu pušu intereses.

Lai būtu mazāk tādu situāciju, kad tiek sasniegti Noteikumos Nr. 16 paredzētie maksimāli pieļaujamie trokšņa robežlielumi, būtu lietderīgi noteikt maksimāli iespējamo un pieejamo trokšņa ierobežošanas līdzekļu piemērošanu trokšņa avotam. Savukārt, konstatējot trokšņa kaitīgo ietekmi uz cilvēka veselību, būtu jāpazemina Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2.punktā paredzētais pieļaujamais trokšņa līmenis, tādējādi līdzsvarojot interesi nodrošināt autosporta un motosporta trašu darbību ar šo trašu tuvumā dzīvojošo personu interesēm.

7. Pieaicinātā persona – Veselības inspekcija – norāda, ka ir piedalījies Noteikumu Nr. 539 izstrādes procesā.

Noteikumu Nr. 16 primārais mērķis esot bijis nodrošināt Direktīvas 2002/49/EK prasību iestrādāšanu Latvijas normatīvajos tiesību aktos. Vides trokšņa

robežlielumi, kas attiecināmi arī uz mototrašu radītajiem trokšņiem, esot izmantojami, lai novērtētu konkrēto situāciju, apzinātu ietekmētās teritorijas un ietekmēto cilvēku skaitu, kā arī izstrādātu trokšņa novēršanas pasākumus un plānotu teritoriju attīstību pašvaldībās. Citāda nozīme esot trokšņa robežvērtībām telpā, proti, tās esot paredzētas tieši tam, lai izvērtētu trokšņa ietekmi uz cilvēka veselību.

Satversmes 111. un 115. pantā nostiprinātās personas pamattiesības neesot skatāmas atrauti no Satversmes 96. pantā ietvertajām tiesībām uz mājokļa neaizskaramību. Proti, nepieciešamība aizsargāt mājokļa neaizskaramību attiecoties arī uz tādiem traucējumiem kā troksnis, emisija, smakas vai citas iejaukšanās formas.

Pašvaldībai esot jārīkojas sabiedrības interesēs, ievērojot labas pārvaldības principu un cilvēktiesības, un teritorijas plānojuma izstrādes procesā esot jāsalāgo atšķirīgas un pretrunīgas sabiedrības intereses atbilstoši teritorijas plānošanas un konstitucionālajiem principiem. Veselības inspekcijai esot šaubas par to, vai Kandavas novada pašvaldības darbība, izstrādājot teritorijas plānojumu, bijusi atbilstoša labas pārvaldības principam. Neesot izvērtēta faktiskā situācija, proti, blakus Kandavas kartodromam atrodoties mazstāvu dzīvojamā apbūve. Tādējādi pašvaldība, izstrādājot teritorijas plānojumu, neesot ievērojusi personu tiesības uz veselību un tiesības dzīvot labvēlīgā vidē. Turklāt vajagot ņemt vērā to, ka Noteikumu Nr. 16 8. punkts pašvaldībai ļauj noteikt zemāku trokšņa līmeni nekā Ministru kabineta noteikumos paredzētais.

Citstarp pašvaldībai būtu jānodrošina kontrole un jāuzņemas atbildība tajos gadījumos, kad Publisko pasākumu likuma 5. panta otrajā daļā noteiktajā kārtībā piešķirta atļauja pasākuma rīkošanai. Pašvaldībai esot jānodrošina plānotā motosporta vai autosporta pasākuma un ar to saistītā trokšņa ietekmes izvērtējums, ievērojot pašvaldības iedzīvotāju intereses.

8. Pieaicinātā persona – Vides pārraudzības valsts birojs – norāda, ka trokšņa piesārņojums un aizsardzība pret to, kura jānodrošina valstij, ietilpst Satversmes 111. un 115. panta tvērumā.

Direktīva 2002/49/EK neuzliekot dalībvalstīm pienākumu nodrošināt konkrētu trokšņa robežlielumu ievērošanu. Tās mērķis esot nodrošināt to, ka dalībvalstis izstrādā vienotus pasākumus galveno trokšņa avotu radītā trokšņa samazināšanai. Dalībvalstīm esot rīcības brīvība trokšņa robežlielumu noteikšanā atkarībā no konkrēta trokšņa avota īpašībām un specifikas. Tieši to arī Ministru kabinets esot izdarījis.

Ņemot vērā Pasaules Veselības organizācijas vadlīnijās noteiktos trokšņa robežlielumus, 55dB(A) būtu uzskatāms par rekomendējošu mērķi, uz kuru vajadzētu tiekties, lai nodrošinātu vides un veselības aizsardzību. Turklāt gandrīz puse Eiropas Savienības valstu pilsoņu dzīvojot tāda akustiskā diskomforta apstākļos, kuru radot tikai satiksmes troksnis vien. Apstrīdētajās Noteikumu Nr. 16 normās noteiktās skaitliskās vērtības neesot tiešā veidā matemātiski attiecināmas un salīdzināmas ar Pasaules Veselības organizācijas vadlīnijās iekļautajiem rekomendējošajiem trokšņa intensitātes rādītājiem, kā arī vides trokšņa robežvērtībām. Šajās normās tīkot izmantots cits aprēķina un atskaites laika periods, kas esot nepastāvīgs, tādēļ tieša matemātiska salīdzināšana neesot iespējama.

Izskatāmās lietas pamatā esošā faktiskā situācija esot sekas, kas izrietot no neilgtspējīgas teritorijas plānošanas vietējo pašvaldību līmenī, proti, dzīvojamās teritorijas atrašanās troksni radošu darbību tiešā tuvumā.

9. Pieaicinātā persona – biedrība “Latvijas Motosporta federācija” – piekūrī Ministru kabineta atbildes rakstā paustajiem apsvērumiem par Noteikumu Nr. 16 normu atbilstību Satversmes 111. un 115. pantam.

Pasaules Veselības organizācijas vadlīnijās norādītie trokšņa robežlielumi, kas saistīti ar ilgtermiņa iedarbību uz personu, pēc būtības neesot attiecināmi uz mototrasēs radīto troksni, tāpēc Pieteikumu iesniedzēju atsaukšanās uz tiem neesot pamatota. Šādu troksni visdrīzāk varētu pielīdzināt Pasaules Veselības organizācijas vadlīnijās noteiktajiem satiksmes zonās esošā trokšņa rādītājiem. Tomēr arī praksē vairākumā valstu šajās vadlīnijās norādītie robežlielumi netīkot attiecināti uz troksni mototrasēs.

Noteikumi Nr. 16 pieļaujot mototrašu darbību ierobežotos laika periodos un ierobežotu sacensību skaitu gadā, tādējādi samērojot gan trašu tuvumā dzīvojošo personu tiesības dzīvot labvēlīgā vidē un tiesības uz veselību, gan arī sabiedrības interesi nodrošināt to darbību Latvijā. Tādējādi trasēm blakus dzīvojošās personas mototrašu darbības rezultātā netiekot pakļautas paaugstināta līmeņa troksnim ilgstoši un nepārtraukti.

Turklāt pamatoti esot noteikts, ka trokšņa rādītāju novērtēšana netiek veikta telpās. Ja troksnis nepārsniedz Noteikumos Nr. 16 noteiktos robežlielumus, tas vēl jo vairāk tos nevarētu pārsniegt telpā ar aizvērtiem logiem un durvīm. Turklāt mototrasēs troksnis netiekot radīts ne vakaros, ne naktīs, tātad šā trokšņa ietekme neesot nedz ilgtermiņa, nedz arī pastāvīga.

10. Pieaicinātā persona – biedrība “Latvijas Autosporta federācija” – piekrīt Ministru kabineta paustajiem apsvērumiem par Noteikumu Nr. 16 normu atbilstību Satversmes 111. un 115. pantam.

Pasaules Veselības organizācijas vadlīnijās ietvertie secinājumi par trokšņa kaitīgajām sekām neesot tieši attiecināmi uz troksni autotrasēs un mototrasēs, jo šie secinājumi izdarīti, balstoties uz metodoloģiju, pēc kādas tiek vērtēta trokšņa ietekme uz personas veselību 24 stundu periodā. Citu valstu prakse apliecinot, ka Pasaules Veselības organizācijas vadlīnijās noteiktie trokšņa robežlielumi, kas saistīti ar ilgtermiņa iedarbību uz personu, pēc būtības nav attiecināmi uz mototrasēs radīto troksni.

Ņemot vērā motosportam raksturīgā trokšņa specifiku, eksperti kā piemērotu risinājumu trokšņa līmeņa uzraudzībai jeb kontrolei esot ieteikuši pastāvīgu monitoringu, proti, noteikto ierobežojumu ievērošanas kontroli ikdienā. Turklāt trokšņa monitoringa dati apliecinot, ka trašu tuvumā dzīvojošo personu tiesības tiek ievērotas. Šīs personas netiekot ilgstoši un nepārtraukti pakļautas paaugstināta līmeņa troksnim.

Noteikumos Nr. 16 norādītie robežlielumi ārpus telpām izvietotās mototrasēs, ja vien tie tiek ievēroti, nekādā gadījumā nevarot novest pie iekštelpām noteikto robežlielumu pārsniegšanas. Trases apsaimniekotājiem neesot iespējams

veikt pastāvīgu trokšņa monitoringu iekštelpās. Šāds pienākums nebūtu nedz efektīvs, nedz arī praktiski izpildāms. Turklāt iedzīvotāju aptaujas liecinot, ka Noteikumos Nr. 16 noteiktie pieļaujamie vides trokšņa robežlielumi, kā arī trokšņa pārvaldības un novērtēšanas kārtība samērīgi saskaņojot mototrašu darbību ar iedzīvotāju interesēm.

11. Pieaicinātā persona – Latvijas Nacionālā sporta padome – piekrīt Ministru kabineta paustajiem apsvērumiem par Noteikumu Nr. 16 normu atbilstību Satversmes 111. un 115. pantam.

Noteikumi Nr. 539 esot pieņemti, lai pilnveidotu trokšņa regulējumu attiecībā uz apdzīvotās vietās (pilsētā vai ciemā) esošām ārpus telpām izvietotām autosporta un motosporta bāzēm. Šāds normatīvais regulējums esot izstrādāts, lai autosporta un motosporta trašu darbībai tiktu nodrošināts tāds tiesiskais regulējums, kas atbilst to darbības specifikai, citstarp ievērojot trokšņa līmeņa svārstības dienas un visa gada griezumā, kā arī to, ka trases darbojas tikai noteiktās dienas un vakara stundās. Šie noteikumi ietverot jaunus būtiskus trašu darbības ierobežojumus, citstarp ierobežojot sporta treniņu un sacensību dienu skaitu, ilgumu stundās, uzliekot mototrases īpašniekam vai valdītājam pienākumu trasi aprīkot ar trokšņa monitoringa iekārtu, kā arī nosakot tās darbībai papildu prasības.

Ja pašvaldībai rodas bažas par autotrasēs un mototrasēs radītā trokšņa ietekmi uz cilvēku veselību, tai jārīkojas atbilstoši Vides aizsardzības likuma 3. panta pirmās daļas 2. punktā nostiprinātajam piesardzības principam. Tas nosakot, ka ir jāveic pārbaude un šaubu gadījumā nekavējoties jārīkojas tādā apmērā, lai nepieļautu kaitīgās sekas.

12. Pieaicinātā persona – Saeima – uzskata, ka Ministru kabinets izdodot Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punktu, ir rīkojies saskaņā ar tam piešķirto pilnvarojumu. Proti, likumdevējs ar pilnvarojošo normu – likuma “Par piesārņojumu” 18.¹ panta trešo daļu – esot piešķīris Ministru kabinetam rīcības brīvību ar tehnisku noteikumu palīdzību īstenot likuma mērķi – novērst vai samazināt trokšņa iedarbību uz cilvēkiem. Šie noteikumi detalizējot likuma “Par

piesārņojumu” īstenošanas kārtību un darbojoties kā šajā likumā noteikto prasību iedzīvināšanas instruments.

Likuma “Par piesārņojumu” 18.¹ panta trešā daļa skaidri un izsmeļoši nosakot to tehnisko prasību un pasākumu kopumu, kurus Ministru kabinetam ir pienākums regulēt, lai novērtētu un samazinātu troksni. Ministru kabinets atbilstoši pilnvarojošajai normai esot noteicis trokšņa rādītājus, to piemērošanas kārtību un trokšņa novērtēšanas metodes. Tādējādi Ministru kabinets esot arī noteicis ierobežojumus vides trokšņa izplatībai.

Ministru kabinetam dotais pilnvarojums nodrošināt trokšņa novērtēšanu un pārvaldību paredzot arī tiesības attiecīgo regulējumu pārskatīt, lai salāgotu dažādu sabiedrības grupu intereses – gan to personu intereses, kuru darbības rezultātā troksnis rodas, gan arī to personu intereses, kuras varētu skart trokšņa negatīvā ietekme. Ja Ministru kabinets, pārskatot trokšņa novēršanas un samazināšanas regulējumu, nav pienācīgi izsvēris visu iesaistīto personu intereses vai attiecīgā regulējuma piemērošanas rezultātā šīm personām radītās kaitīgās sekas, būtu izvērtējama regulējuma atbilstība augstāka juridiska spēka tiesību normām.

13. Pieaicinātā persona – Kandavas novada dome – piekrīt Ministru kabineta viedoklim par apstrīdēto Noteikumu Nr. 16 normu atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām. Savukārt nepiekrīt viedoklim par pašvaldības rīcības atbilstību normatīvo aktu prasībām kontekstā ar pašvaldības veiktajiem pasākumiem, kuru mērķis ir nodrošināt pašvaldības administratīvajā teritorijā dzīvojošajām personām Satversmē garantētās pamattiesības.

Saskaņā ar Kandavas novada teritorijas plānojumu trase vienmēr esot atradusies sabiedrisko iestāžu apbūves zonā, kurā viens no atļautajiem izmantošanas veidiem esot sporta un atpūtas objekti, turklāt šāds teritorijas plānojums esot saglabāts nemainīgi. Trasē rīkotie pasākumi veidojot būtisku daļu no visiem novadā notiekošajiem publiskajiem sporta pasākumiem.

Kandavas novada dome esot regulāri iesaistījusies ar pieļaujamo trokšņa robežlielumu ievērošanu saistīto jautājumu risināšanā, proti, izdevusi vairākus trases īpašniekam nelabvēlīgus administratīvos aktus, kā arī sadarbībā ar trases

īpašnieku panākusi trases noslodzes samazināšanu. Trases izmantošanas laikā tiekoti lietoti troksni slāpējoši materiāli. Tāpat pašvaldība esot nolēmusi, ka trokšņa absorbcijas labad izveidojams tūju valnis – tas arī atbilstu Noteikumu Nr. 312 prasībām.

Kandavas novada dome informē, ka, pamatojoties uz Noteikumiem Nr. 16, 2015. gada 22. decembrī tika atjaunota trases darbība. Kandavas dome neesot varējusi objektīvi izvērtēt un noteikt to, vai Noteikumos Nr. 16 norādītie trokšņa robežlielumi, ja tie tiek attiecināti uz mototrasēm, kas izvietotas ārpus telpām, var kaitēt personas veselībai un dzīvībai un vai tie būtu saistāmi ar Satversmē nostiprināto personas tiesību uz veselīgiem sadzīves apstākļiem pārkāpumu.

14. Pieaicinātā persona – Rīgas Stradiņa universitātes aģentūra “Darba drošības un vides veselības institūts” (turpmāk – Darba drošības un vides veselības institūts) – norāda, ka trokšņa ietekme uz sabiedrības veselību var būt nozīmīga un trokšņa līmeni reglamentējošām prasībām var būt liela nozīme attiecībā uz plašu iedzīvotāju loku un to veselību.

Troksnis varot radīt kā tiešus, tā netiešus veselības traucējumus. Vides troksnis varot radīt netiešos veselības traucējumus, tādus kā, piemēram, komunikācijas un miega traucējumi, kognitīvā un emocionālā atbilde, apgrūtinājumi, autonomās nervu sistēmas un endokrīnās sistēmas traucējumi. Netiešos veselības traucējumus varot izraisīt arī mototrašu radītais troksnis atkarībā no tā līmeņa, ekspozīcijas laika un cilvēka individuālajām īpašībām.

Cilvēki izjūtot trokšņa apgrūtinājumu, kas radot diskomfortu, pazeminot dzīves kvalitāti un izpaužoties veselības traucējumos. Trokšņa apgrūtinājuma pakāpe esot saistīta ar trokšņa līmeni un trokšņa avota dabu. Puse no cilvēkiem, kas pakļauti autosatiksmes radītajam troksnim, izjūtot apgrūtinājumu no 65 dB(A) robežas. Ja troksnim ir pēkšņa daba un noteikts frekvenču spektrs, tā radītais apgrūtinājums esot lielāks, tāpēc varot pieņemt, ka mototrases radītais apgrūtinājums ir lielāks nekā autosatiksmes radītais apgrūtinājums.

Motociklu radītais troksnis netiekot izcelts kā atsevišķs satiksmes trokšņa paveids. Tomēr mototrasēs esošais troksnis pēc savas dabas atšķiroties no

automašīnu vai vilcienu radītā trokšņa. Troksnis mototrasēs esot mainīgs – ilgstoša skaņa, kuras līmenis novērošanas periodā ievērojami mainoties, bet ne tādā veidā kā impulsīvas skaņas līmenis. Šis trokšņa līmeņa svārstības un noteiktas frekvences varot radīt lielāku apgrūtinājumu sabiedrībai nekā monotons autosatiksmes troksnis uz lielas kustības intensitātes ielām vai dzelzceļa radītais troksnis. Turklāt dažāda veida transporta skaņas avotu radītie apgrūtinājumi savstarpēji atšķīroties. Pat ja skaņas spiediena līmenis nepārtraukti ir viens un tas pats, lidmašīnu radītais troksnis esot vairāk apgrūtināošs nekā autosatiksmes troksnis un dzelzceļa radītais troksnis – mazāk apgrūtināošs nekā autosatiksmes troksnis.

Noteikumi Nr. 16 2. pielikuma 2. punkts paredzot konkrētu mototrases darbības laiku un noteiktu pasākumu skaitu nedēļas un gada ietvaros un vērtējami kā iedzīvotājiem labvēlīgi, jo samazinot trokšņa radīto kaitīgo ietekmi laika ziņā. Ja trokšņa robežvērtības būtu noteiktas bez darbības laika ierobežojuma, situācija būtu sliktāka. Tomēr šāds normatīvais regulējums nemazinot cilvēka apgrūtinājuma pakāpi trasēs notiekošo treniņu un sacensību laikā.

Secinājumu daļa

15. Pieteikumu iesniedzēji lūdz Satversmes tiesu izvērtēt vairāku Noteikumu Nr. 16 normu atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām. Proti, Administratīvā rajona tiesa lūdz izvērtēt Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punkta, ciktāl tas attiecas uz individuālo dzīvojamo māju un daudzstāvu dzīvojamās apbūves teritorijā ārpus telpām izvietotajām mototrasēm, atbilstību Satversmes 111. un 115. pantam. Savukārt Tiesībsargs lūdz izvērtēt Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punkta un šo noteikumu 2.4. apakšpunkta, ciktāl tas attiecas uz publiskiem pasākumiem autosportā un motosportā, kuri norisinās apdzīvotā vietā izvietotā atklātā autosporta un motosporta bāzē un kuriem Publisko pasākumu likumā noteiktajā kārtībā ir izsniegta atļauja publisku pasākumu rīkošanai atbilstību Satversmes 111. un 115. pantam, kā arī likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 7. punktam un 18.¹ panta trešajai daļai.

Noteikumi Nr. 16 nosaka trokšņa rādītājus, to piemērošanas kārtību un novērtēšanas metodes. Savukārt šo noteikumu 2.4. apakšpunkts paredz, ka tie nav piemērojami publiskiem pasākumiem, kuri ir saskaņoti ar vietējo pašvaldību atbilstoši Publisko pasākumu likumam. Citstarp tas attiecas uz tādiem publiskiem pasākumiem autosportā un motosportā, kuri norisinās apdzīvotā vietā izvietotā atklātā autosporta un motosporta bāzē un kuriem Publisko pasākumu likumā noteiktajā kārtībā ir izsniegta atļauja publisku pasākumu rīkošanai. Šādos gadījumos nav piemērojami arī Noteikumos Nr. 16 paredzētie pieļaujamie vides trokšņa robežlielumi un to novērtēšanas nosacījumi.

Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punkts paredz konkrētus pieļaujamus vides trokšņa robežlielumus ārpus telpām izvietotajām mototrasēm, kā arī konkrētu trases darbības laiku un noteiktu tajā notiekošo treniņu un sacensību skaitu. Tāpat šis punkts paredz, ka apdzīvotā vietā izvietotās atklātās autosporta un motosporta bāzes radīto troksni novērtē, izmantojot tikai vides trokšņa robežlielumus, bet neveicot trokšņa rādītāju novērtēšanu telpās.

Nemot vērā to, ka Noteikumu Nr. 16 2.4. apakšpunkts un 2. pielikuma 2. punkts (turpmāk kopā – apstrīdētās normas) ir saistīti ar apdzīvotās vietās pieļaujamiem vides trokšņa robežlielumiem vai izņēmumu šo robežlielumu piemērošanā, ir lietderīgi šīs normas, ciktāl tas iespējams, aplūkot kopsakarā.

Līdz ar to Satversmes tiesa vērtēs apstrīdēto normu kā vienota tiesiskā regulējuma atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām.

16. Pieteikumu iesniedzēji lūdz Satversmes tiesu izvērtēt apstrīdēto normu atbilstību divām Satversmes normām – 111. un 115. pantam.

Pieteikumos norādīts, ka apstrīdēto normu atbilstība abām minētajām Satversmes normām būtu vērtējama kopsakarā, jo gan Satversmes 111. pants, gan arī 115. pants noteic valsts pienākumu identificēt tādas vidi degradējošas darbības, kuras apdraud cilvēka veselību, un ierobežot šādu darbību veikšanu.

Satversmes 111. pants paredz, ka valsts aizsargā cilvēku veselību un garantē ikvienam medicīniskās palīdzības minimumu. Lietā netiek skarts jautājums par valsts pienākumu garantēt ikvienai personai medicīniskās palīdzības minimumu.

Tādējādi Satversmes 111. pants izskatāmajā lietā aplūkojams daļā par valsts pienākumu aizsargāt cilvēka veselību. Savukārt Satversmes 115. pants noteic, ka valsts aizsargā ikviena tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, sniedzot ziņas par vides stāvokli un rūpējoties par tās saglabāšanu un uzlabošanu.

Satversmes tiesa, konkretizējot Satversmes 111. panta tvērumu, ir atzinusi, ka no minētā panta izriet valsts pienākums ievērot, aizsargāt un nodrošināt personas tiesības uz veselību. Pirmkārt, pienākums ievērot tiesības uz veselību nozīmē, ka valstij ir jāatturas no iejaukšanās personas tiesībās un brīvībās. Tātad jāatturas arī no tādām darbībām, kas ierobežo katras personas iespējas pašai rūpēties par savas veselības aizsardzību. Otrkārt, pienākums aizsargāt tiesības uz veselību nozīmē, ka valstij ir jāaizsargā persona no citu privātpersonu iejaukšanās tās pamattiesību īstenošanā. Treškārt, pienākums nodrošināt tiesības uz veselību nozīmē, ka valstij ir jāveic konkrēti pasākumi pamattiesību īstenošanai (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 9. marta sprieduma lietā Nr. 2009-69-03 8.1. punktu*).

Tādējādi par būtisku personas tiesību uz veselību aspektu Satversmes tiesa ir atzinusi valsts pienākumu aizsargāt personu no citu privātpersonu iejaukšanās šo pamattiesību īstenošanā. Tāpat valstij ir jāveic konkrēti pasākumi, lai persona varētu īstenot savas tiesības uz veselību. Tas citstarp nozīmē valsts pienākumu aizsargāt vienu personu grupu no citas personu grupas darbību rezultātā radītas kaitīgas ietekmes uz veselību.

Satversmes tiesa ir norādījusi, ka Satversmes 8. nodaļā ietverto pamattiesību, tostarp Satversmes 111. panta, saturs noskaidrojams ciešā sasaistē ar Satversmes 89. pantu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2008. gada 29. decembra sprieduma lietā Nr. 2008-37-03 11.2. punktu*). Satversmes 89. pants noteic, ka valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka no šā Satversmes panta izriet valsts pienākums ņemt vērā starptautiskās saistības cilvēktiesību jomā. Konstitucionālā likumdevēja mērķis ir bijis panākt Satversmē ietverto cilvēktiesību normu harmoniju ar starptautiskajām cilvēktiesību normām (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2000. gada 30. augusta sprieduma lietā Nr. 2000-03-01 secinājumu daļas 5. punktu*).

Personas tiesību uz veselību saturs pilnīgāk atklājams, ievērojot 1966. gada 16. decembra Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām (turpmāk – Pakts) 12. pantu. Ekonomisko, sociālo un kultūras tiesību komiteja norādījusi, ka Pakta 12. pantā ir nostiprinātas personas tiesības sasniegt visaugstāko iespējamo fiziskās un psihiskās veselības līmeni. Tiesības uz veselību ietver dažādus sociālekonomiskus faktorus, kas veicina personas veselīgai dzīvei piemērotu apstākļu veidošanos. Tiesības uz veselību ietver ne tikai savlaicīgu un atbilstošu veselības aprūpi, bet arī tiesības uz veselību veicinošiem faktoriem, tostarp veselīgas vides apstākļiem [sk.: *General Comment No. 14: The Right to the Highest Attainable Standard of Health (Art. 12): 11/08/2000. CESCR/E/C.12/2000/4*].

Tādējādi Satversmes 111. pantā ietvertās tiesības uz veselību citstarp ietver arī tiesības uz veselīgiem vides apstākļiem.

Savukārt Satversmes tiesa, konkretizējot Satversmes 115. panta tvērumu, ir atzinusi, ka minētā Satversmes norma visupirms valstij uzliek pienākumu izveidot un nodrošināt efektīvu vides aizsardzības sistēmu (sk. *Satversmes tiesas 2003. gada 14. februāra sprieduma lietā Nr. 2002-14-04 1. punktu*). Šajā pantā noteiktās pamattiesības paredz valsts pienākumu aizsargāt personu gan no faktiski jau notiekošām darbībām, kas var radīt draudus cilvēku veselībai vai videi, gan arī no šādām nākotnē paredzētām darbībām (sk. *Satversmes tiesas 2008. gada 17. janvāra sprieduma lietā Nr. 2007-11-03 13.1. punktu*). Troksnis kā vidi piesārņojoša darbība ir citstarp aplūkojams Satversmes 115. panta kontekstā (sk. *Satversmes tiesas 2011. gada 24. februāra sprieduma lietā Nr. 2010-48-03 6.9. punktu*).

Troksnis kā vides piesārņojums ietekmē tās vides kvalitāti, kurā persona uzturas. Tas, izplatoties apkārtējā vidē, var nodarīt kaitējumu personas veselībai. Līdz ar to tiesības dzīvot labvēlīgā vidē ietver arī tiesības uz veselīgiem vides apstākļiem.

No minētā secināms, ka Satversmes 115. pants, līdzīgi kā 111. pants, noteic arī valsts pienākumu aizsargāt personas veselību. Proti, Satversmes 111. pants aptver visas jomas, kas skar personas veselību. Savukārt Satversmes 115. panta kontekstā šis pienākums pamatā aplūkojams no vides aizsardzības viedokļa. Lai gan

šajās normās valsts pienākums personas veselības aizsardzības jomā ir noteikts atšķirīgi, tomēr uz personas veselības aizsardzību no vides piesārņojuma – trokšņa – ir attiecināmas abas šīs pamattiesības.

Satversmes 111. un 115. pants aizsargā personas tiesības uz veselību un tiesības dzīvot labvēlīgā vidē. Tādējādi apstrīdēto normu satversmība ir izvērtējama, aplūkojot minētās Satversmes normas kopsakarā.

17. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka valsts varas institūcijām jāizveido efektīva vides aizsardzības sistēma. Tas citstarp nozīmē šo institūciju pienākumu ņemt vērā vides aizsardzības intereses tad, kad tiek izstrādāti un pieņemti politikas mērķi vai tiesību akti, kā arī tad, kad pieņemtie tiesību akti tiek piemēroti un politikas mērķi tiek īstenoti. Būtiska nozīme, izvērtējot vides jomā valsts varas institūciju veikto pasākumu tiesiskumu, ir šīs jomas tiesību principiem (*sk. Satversmes tiesas 2007. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2007-12-03 13. punktu un 2008. gada 17. janvāra sprieduma lietā Nr. 2007-11-03 20. punktu*). Savukārt personas tiesībām uz veselību atbilst valsts pienākums rūpēties par apstākļiem, kas ietekmē personu iespējas sasniegt pēc iespējas augstāku veselības līmeni (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2008. gada 29. decembra sprieduma lietā Nr. 2008-37-03 11.2. punktu*).

Valstij attiecībā uz pamattiesībām ir pienākums gan tās ievērot, gan aizsargāt, gan arī nodrošināt. Lai valsts rīkotos saskaņā ar pamattiesībām, tai jāīsteno virkne pasākumu – gan pasīvie, piemēram, neiejaukšanās personas tiesībās, gan aktīvie, piemēram, nodrošinot personas individuālo vajadzību apmierināšanu. No Satversmes izriet ne tikai valsts pienākums atturēties no iejaukšanās personas tiesībās, bet arī pienākums veikt šo tiesību nodrošināšanai nepieciešamās darbības (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2008. gada 3. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2007-23-01 7. punktu un 2012. gada 6. jūnija sprieduma lietā Nr. 2011-21-01 7. punktu*). Personas veselības aizsardzības jomā valstij ir arī pienākums līdzsvarot atsevišķu indivīdu un visas sabiedrības intereses (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2008. gada 29. decembra sprieduma lietā Nr. 2008-37-03 12.1.3. punktu*).

No pieteikumiem, Ministru kabineta atbildes rakstiem un pieaicināto personu viedokļiem izriet, ka izskatāmā lieta pamatā skar jautājumu par to, vai valsts ir atbilstošā veidā izpildījusi pozitīvos pienākumus, kas tai izriet no Satversmes 111. un 115. panta. Tādējādi izskatāmajā lietā valsts pienākumi pamatā tiks aplūkoti to pozitīvajā aspektā, proti, tiks vērtēts, vai valsts ir pienācīgā veidā veikusi minēto pamattiesību nodrošināšanai nepieciešamās darbības.

Satversmes tiesa norāda, ka valstij, īstenojot pasākumus ar mērķi aizsargāt personas tiesības uz veselību un tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, ir plaša rīcības brīvība. Valsts šo rīcības brīvību bauda tiktāl, ciktāl netiek pārkāpti vispārējie tiesību principi un citas Satversmes normas (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2017. gada 19. oktobra sprieduma lietā Nr. 2016-14-01 25.2. punktu*). Turklāt valstij sava rīcības brīvība jāizmanto tādā veidā, lai iespējami taisnīgākajā un konkrētajai situācijai atbilstošākajā veidā tiktu ievērotas visu iesaistīto personu dažādās intereses.

Līdz ar to Satversmes tiesai ir jāpārbauda, vai valsts ir izpildījusi pozitīvos pienākumus, kas tai izriet no personas tiesībām uz veselību un tiesībām dzīvot labvēlīgā vidē. Lai to pārbaudītu, Satversmes tiesa izvērtēs:

1) vai valsts ir veikusi pasākumus, kas vērsti uz šo pamattiesību nodrošināšanu un aizsardzību;

2) vai pasākumi ir veikti pienācīgā kārtībā.

Savukārt, lai izvērtētu, vai šie pasākumi veikti pienācīgā kārtībā, ir jāpārbauda:

1) vai, aizsargājot personas tiesības uz veselību, ir ievēroti vides tiesību principi;

2) vai ir panākts taisnīgs līdzsvars starp iesaistīto personu interesēm.

18. Satversmes tiesa secinājusi, ka mūsdienās troksnis ir atzīts par nozīmīgu cilvēka dzīves kvalitāti un veselību ietekmējošu faktoru (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2009. gada 19. novembra sprieduma lietā Nr. 2009-09-03 16.2. punktu*).

Latvijā vides trokšņa novērtēšanu un pārvaldību īsteno atbilstoši likumam “Par piesārņojumu”, ar ko ieviesta Direktīva 2002/49/EK. Tās mērķis ir izstrādāt

vienotus pasākumus, lai prioritārajās jomās nepieļautu, novērstu vai samazinātu kaitīgās sekas, kā arī samazinātu troksni, ko rada galvenie trokšņa avoti. Ministru kabinets īpaši uzsver, ka šī direktīva nosaka dalībvalstu pienākumu izstrādāt vienotus pasākumus trokšņa samazināšanai (*sk. lietas materiālu 4. sēj. 39. lp.*). Tā citstarp noteic arī katras valsts rīcības brīvību trokšņa robežlielumu noteikšanā, ņemot vērā konkrēta trokšņa avota īpašības (*sk. pieaicinātās personas Vides pārraudzības valsts biroja viedokli lietas materiālu 3. sēj. 33. lp.*).

Ministru kabinets nolūkā aizsargāt personas no trokšņa nelabvēlīgās ietekmes ir pieņēmis Noteikumus Nr. 16, citstarp to 2. pielikuma 2. punktā paredzot gan specifiskus apdzīvotās vietās izvietotās atklātās autosporta un motosporta bāzēs radītā vides trokšņa robežlielumus, gan arī to novērtēšanas un mērīšanas noteikumus salīdzinājumā ar citiem vides trokšņa avotiem.

Tiesībsargs norāda, ka Ministru kabinets, pieņemot Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punktu, ir pārkāpis likumdevēja piešķirto pilnvarojumu, jo tas neparedzot Ministru kabinetam kompetenci paaugstināt pieļaujamos vides trokšņa robežlielumus (*sk. lietas materiālu 3. sēj. 78. lp.*).

Tādējādi Satversmes tiesai visupirms jānoskaidro, vai Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punkts ir izdots, ievērojot likumdevēja piešķirto pilnvarojumu.

18.1. Satversmes tiesa atzinusi, ka saskaņā ar varas dalīšanas principu izpildu varai ir tiesības izdot noteikumus tikai likumā noteiktos gadījumos un tie nedrīkst būt pretrunā ar Satversmi un likumiem [*sk., piemēram, Satversmes tiesas 1998. gada 10. jūnija sprieduma lietā Nr. 04-03(98) secinājumu daļu*]. Ministru kabinets ārējo normatīvo tiesību aktu var izdot tikai tādā gadījumā, ja likumdevējs likumā formulējis pilnvarojumu šāda akta izdošanai un noteicis pilnvarojuma robežas (*sk. Satversmes tiesas 2017. gada 29. jūnija sprieduma lietā Nr. 2016-23-03 16. punktu*).

Satversmes tiesai, vērtējot Ministru kabinetam likumdevēja piešķirtā pilnvarojuma apjomu, ir jānoskaidro pilnvarojošo normu saturs un mērķis, kā arī tas, vai Ministru kabinets nav pārsniedzis tam likumdevēja piešķirtā pilnvarojuma robežas (*sk. Satversmes tiesas 2017. gada 29. jūnija sprieduma lietā Nr. 2016-23-03 16. punktu*).

18.1.1. Noteikumi Nr. 16 izdoti, pamatojoties uz likuma “Par piesārņojumu” 18.¹ panta trešo daļu. Likumdevējs šajā normā ir noteicis Ministru kabineta kompetenci trokšņa novērtēšanā un mazināšanā. Ministru kabinetam ir kompetence pieņemt attiecīgus normatīvos tiesību aktus, uzsākot nelabvēlīga vai kaitīga vides trokšņa apzināšanu, lai nepieļautu tā kaitīgās sekas (*sk. 2009. gada 8. septembrī Saeimā iesniegtā likumprojekta Nr. 1428/Lp9 “Grozījumi likumā “Par piesārņojumu”” anotāciju*). No likuma “Par piesārņojumu” 18.¹ panta trešās daļas izriet arī to prasību un pasākumu kopums, kas Ministru kabinetam ir jāregulē, lai novērtētu un samazinātu troksni (*sk. pieaicinātās personas Saeimas viedokli lietas materiālu 4. sēj. 87. lp.*). Saskaņā ar tā paša panta trešās daļas 1. punktu Ministru kabinets nosaka trokšņa rādītājus, to piemērošanas kārtību un novērtēšanas metodes.

Satversmes tiesa jau norādījusi, ka ar pilnvarojuma mērķi saprot to, ko likumdevējs centies panākt, piešķirot Ministru kabinetam tiesības noregulēt attiecīgo jautājumu (*sk. Satversmes tiesas 2007. gada 9. oktobra sprieduma lietā Nr. 2007-04-03 19. punktu*). Ar likumdevēja doto pilnvarojumu izpildvarai jāsaprot ne tikai viena konkrēta, lakoniska tiesību norma, bet paša likuma būtība un mērķi (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 11. janvāra sprieduma lietā Nr. 2010-40-03 10.4. punktu*).

Likuma “Par piesārņojumu” 18.¹ panta trešā daļa ir vērtējama kopsakarā ar 2. panta 7. punktā definēto šā likuma mērķi, proti, novērst vai mazināt piesārņojuma dēļ cilvēku veselībai, īpašumam un videi nodarīto kaitējumu, novērst kaitējuma radītās sekas, kā arī novērst vai samazināt vides trokšņa iedarbību uz cilvēkiem. Saeima norāda, ka likumdevējs ar pilnvarojošo normu – likuma “Par piesārņojumu” 18.¹ panta trešo daļu – ir piešķīris Ministru kabinetam rīcības brīvību attiecībā uz likuma mērķa īstenošanu – trokšņa iedarbības uz cilvēkiem novēršanu vai samazināšanu – ar tehnisku noteikumu palīdzību (*sk. lietas materiālu 4. sēj. 88. lp.*). Likumdevējs Ministru kabinetam ir piešķīris rīcības brīvību noteikt tādas pasākumus un pieļaujamus robežlielumus, kas palīdzētu novērst vai samazināt trokšņa iedarbību uz cilvēkiem un tādējādi mazināt trokšņa radītās kaitīgās sekas.

Satversmes tiesa secina, ka likumdevējs pilnvarojošajā normā ir ietvēris Ministru kabineta kompetenci regulēt vides trokšņa robežlielumus apdzīvotās vietās

izvietotās atklātās autosporta un motosporta bāzēs, kā arī noteikt trokšņa rādītāju novērtēšanas metodes.

18.1.2. Pilnvarojuma apjoms nozīmē to jautājumu loku, kurus Ministru kabinets ir tiesīgs noregulēt (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 14. oktobra sprieduma lietā Nr. 2015-05-03 14. punktu*).

Tiesībsargs norāda, ka Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punkts ir izdots, pārkāpjot likumdevēja piešķirtā pilnvarojuma apjomu. Likumdevējs esot Ministru kabinetu pilnvarojis noteikt līdzekļus, ar kuriem īstenojams likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 7. punktā noteiktais mērķis. Tomēr Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punktā noteiktie vides trokšņa robežlielumi un to novērtēšanas nosacījumi trokšņa iedarbību nevis novēršot un samazinot, bet gan salīdzinājumā ar iepriekšējo regulējumu palielinot un tādējādi radot kaitīgas sekas attiecībā uz apkārtējo iedzīvotāju veselību (*sk. lietas materiālu 3. sēj. 75. lp.*).

Savukārt Ministru kabinets uzsver, ka vides trokšņa robežlielumi, kaut arī tie salīdzinājumā ar iepriekš spēkā bijušo redakciju ir paaugstināti, esot jāvērtē kopsakarā ar citiem Noteikumos Nr. 16 paredzētajiem trokšņa iedarbības mazināšanas un kontroles pasākumiem (*sk. lietas materiālu 4. sēj. 41.–42. lp.*).

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Saeimas dotā pilnvarojuma ietvaros Ministru kabinets var izvēlēties konkrētajai situācijai piemērotāko risinājumu (*sk. Satversmes tiesas 2012. gada 3. maija sprieduma lietā Nr. 2011-14-03 19. punktu*). Ministru kabineta noteikumu izdošana atzīstama par tiesībspolitisku lēmumu īstenošanas mehānismu, proti, izpildvara izvēlas, kuru no vairākiem iespējamiem tiesiskiem kāda jautājuma risinājumiem normatīvi nostiprināt (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 23. septembra sprieduma lietā Nr. 2008-01-03 13. punktu*).

Pieļaujamo vides trokšņa robežlielumu paaugstināšana pati par sevi vēl nenozīmē, ka Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punkts būtu izdots, pārkāpjot likumdevēja piešķirtā pilnvarojuma apjomu. Ministru kabinets ar Noteikumiem Nr. 16 kopumā ir noteicis veidu, kādā tiek ierobežota vides trokšņa izplatība. Atbilstoši dotajam pilnvarojumam Ministru kabinets ir izvēlējis kompleksu konkrētās situācijas risinājumu, citstarp šo noteikumu 2. pielikuma 2. punktā

nosakot konkrētus vides trokšņa robežlielumus, to piemērošanas kārtību un novērtēšanas metodes.

Arī Saeima uzskata, ka Ministru kabinets ir rīkojies atbilstoši pilnvarojošās normas 1. punktam. Ministru kabinets noteicis ierobežojumus vides trokšņa izplatībai, normatīvi regulējot vides trokšņa robežlielumus apdzīvotās vietās izvietotās atklātās autosporta un motosporta bāzēs un trokšņa rādītāju novērtēšanas metodes. Noteikumi Nr. 16 detalizējot un precizējot likumā “Par piesārņojumu” noteikto (*sk. lietas materiālu 4. sēj. 88. lp.*).

Līdz ar to Ministru kabinets, izdodot Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punktu, ir rīkojies likumdevēja piešķirtā pilnvarojuma ietvaros un šī norma atbilst likuma “Par piesārņojumu” 18.¹ panta trešajai daļai.

18.2. No lietas materiāliem izriet, ka apstrīdētās normas iekļautas Noteikumos Nr. 16 un ir publiski pieejamas atbilstoši normatīvo tiesību aktu prasībām. Izskatāmajā lietā nav strīda par to, ka apstrīdētās normas ir izskatītas, pieņemtas un publicētas Ministru kabineta kārtības rullī noteiktajā kārtībā un formulētas skaidri.

Tādējādi apstrīdētās normas ir pieņemtas un publiski pieejamas atbilstoši normatīvo tiesību aktu prasībām.

18.3. Vērtējot, vai valsts ir veikusi pasākumus, kas vērsti uz personas tiesību uz veselību un tiesību dzīvot labvēlīgā vidē nodrošināšanu un aizsardzību, Satversmes tiesa norāda, ka likumdevējs ir pieņēmis vairākus normatīvos tiesību aktus, tostarp likumu “Par piesārņojumu”. Saskaņā ar šā likuma 1. panta 7. punktu cilvēka rīcības izraisīta trokšņa tieša vai netieša novadīšana gaisā ir atzīstama par vienu no piesārņojuma veidiem. Savukārt saskaņā ar šā likuma 1. panta 16. punktu par vides troksni ir atzīstams nevēlams vai kaitīgs cilvēka darbības radīts āra troksnis, citstarp tāds troksnis, ko rada dažādu veidu transportlīdzekļi. Šā likuma 18.¹ pantā ir noteikti pasākumi un rīcība trokšņa novērtēšanai un samazināšanai. Likumdevējs ir pieņēmis arī Vides aizsardzības likumu, kura mērķis ir nodrošināt vides kvalitātes saglabāšanu un atjaunošanu, kā arī dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu. Šajā likumā noteikti valsts un pašvaldību iestāžu pienākumi attiecībā uz vides informācijas sniegšanu un izplatīšanu un sabiedrības iesaistīšanu lēmumu

pieņemšanā. Šā likuma 13. pantā paredzēta sabiedrības iesaistīšana vides normatīvo aktu izstrādē, nosakot, ka iestādei iespējami agrākā stadijā ir jāiesaista sabiedrība vai tās pārstāvji vides normatīvo aktu, arī to grozījumu, sagatavošanā un apspriešanā.

Ministru kabinets, pieņemot Noteikumus Nr. 16, ir ievērojis ar autosportu un motosportu saistītā trokšņa avotiem raksturīgās īpašības un trokšņa iedarbības laiku ne tikai dienas, bet arī visa gada laikā un noteicis šā trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtību, citstarp vides trokšņa robežlielumus treniņiem un sacensību dienām, kā arī attiecīgo dienu skaitu. Papildus ir noteikts, ka troksnis tiek novērtēts ārpus telpām un robežlielumi ir attiecināmi uz konkrētu trases darbības laiku un noteiktu treniņu un sacensību skaitu. Ministru kabinets Noteikumos Nr. 16 paredzējis arī mototrases īpašnieka vai valdītāja pienākumu veikt noteiktus prettrokšņa pasākumus, lai ierobežotu trokšņa robežlielumu pārsniegumu. Papildu prettrokšņa pasākumi norādīti Noteikumu Nr. 312 4.3. nodaļā.

Savukārt Noteikumu Nr. 16 2.4. apakšpunktā noteikts izņēmums attiecībā uz šo noteikumu piemērošanu publiskiem pasākumiem, kuru rīkošanai saņemta tās pašvaldības atļauja, kuras administratīvajā teritorijā paredzēts konkrēto pasākumu rīkot. Saskaņā ar Publisko pasākumu likuma 1. panta 1. punktu publisks pasākums ir fiziskās vai juridiskās personas plānots un organizēts sabiedrībai pieejams svētku, piemiņas, izklaides, sporta vai atpūtas pasākums publiskā vietā neatkarīgi no īpašuma piederības. Šā likuma 5. panta otrā daļa paredz, ka publisku sporta pasākumu rīkošanai autosportā, motosportā un ūdens motosportā neatkarīgi no to norises vietas ir nepieciešama attiecīgās pašvaldības atļauja publisku pasākumu rīkošanai.

Tādējādi likumdevējs un Ministru kabinets ir veikuši pasākumus, kas vērsti uz personas tiesību uz veselību un tiesību dzīvot labvēlīgā vidē nodrošināšanu un aizsardzību, turklāt nosakot arī pašvaldības kompetenci šādu pasākumu īstenošanā.

19. Satversmes tiesa, izvērtējot, vai pasākumi, kas vērsti uz personas tiesību uz veselību un tiesību dzīvot labvēlīgā vidē nodrošināšanu un aizsardzību, ir veikti

pienācīgā kārtībā, noskaidros, vai, aizsargājot personas tiesības uz veselību, ir ievēroti vides tiesību principi.

19.1. Cilvēka cieņa un katra indivīda vērtība ir cilvēktiesību būtība. Tāpēc demokrātiskā tiesiskā valstī gan likumdevējam, pieņemot tiesību normas, gan tiesību normu piemērotājam, tās piemērojot, ir jārespektē cilvēka cieņa (*sk., piemēram: Barak A. Human Dignity: The Constitutional Value and the Constitutional Right. Cambridge: Cambridge University, 2015, p.108*). Demokrātija un cilvēka cieņa ir savstarpēji atkarīgas un viena otru nostiprinošas vērtības (*sk., piemēram: Vienna Declaration and Programme of Action. Adopted by the World Conference on Human Rights in Vienna on 25 June 1993. Pieejams: <http://www.ohchr.org/>*).

Demokrātiskā tiesiskā valstī pienācīgi veikti pozitīvie pasākumi, kas tai izriet no personas tiesībām uz veselību un tiesībām dzīvot labvēlīgā vidē, ir tādi, kur tiesību normas pieņemēja veiktais izvērtējums visupirms ir vērsts uz cilvēka kā augstākās vērtības aizsardzību. Tās ietver arī cilvēka cieņu kā vērtību, kas vienlaikus ir gan jāaizsargā, gan jānodrošina.

Līdz ar to likumdevējam uz vidi jāraugās no “antropocentriska” viedokļa, proti, kā uz cilvēka vidi jeb tādu vidi, kas nepieciešama cilvēka izdzīvošanai un vajadzību apmierināšanai (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2008. gada 24. septembra sprieduma lietā Nr. 2008-03-03 17.1. punktu*). Tiesības dzīvot labvēlīgā vidē primāri aizsargā personu, tās intereses, proti, personas iespējas dzīvot tādā vidē, kurā tā var pilnvērtīgi, cilvēka cieņai atbilstoši funkcionēt un attīstīties.

19.2. Satversmes tiesa atzinusi, ka viens no vides tiesību principiem ir piesardzības princips. Tas piemērojams arī potenciāla riska gadījumos – pat tad, ja risku nevar pilnībā konstatēt, prognozēt vai arī paredzēt tā sekas informācijas vai zinātnisku datu nepietiekamības dēļ. Saskaņā ar piesardzības principu vides aizsardzība neaprobežojas tikai ar aizsardzību pret jau draudošām briesmām un jau iestājušos seku likvidēšanu, bet tā mērķis ir mazināt arī nākotnē iespējamās negatīvās sekas (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 17. janvāra sprieduma lietā Nr. 2007-11-03 20.1. punktu*).

Eiropas Cilvēktiesību tiesa norādījusi, ka piesardzības princips ir piemērojams citstarp arī tādēļ, lai nodrošinātu pēc iespējas augstāku cilvēka veselības un vides drošības līmeni. Piesardzības princips noteic, ka valsts nedrīkst izvairīties no tādu efektīvu un samērīgu pasākumu veikšanas, kuri nepieciešami, lai novērstu risku, ka personas veselībai un videi varētu tikt nodarīts smags un neatgriezenisks kaitējums tikai tāpēc, ka attiecīgajā brīdī pieejamā tehniskā un zinātniskā informācija nesniedza noteiktu atbildi uz jautājumu par šāda riska pakāpi. Ja pastāv būtisks un nopietns risks, kuram pakļauta sūdzības iesniedzēju veselība un labklājība, tad valstij ir pozitīvs pienākums veikt saprātīgus un piemērotus pasākumus, lai aizsargātu cilvēka tiesības un vispār veicinātu vides veselību un aizsardzību jau tūlīt, kamēr negatīvās sekas vēl nav radušās. Tas nozīmē, ka lēmumu pieņemšanas procesā visupirms ir veicama pienācīga izpēte, kas ļautu jau iepriekš izvērtēt iespaidu, ko noteiktas darbības varētu atstāt uz vidi un indivīdu tiesībām, novērst nelabvēlīgu ietekmi, kā arī nodrošināt taisnīgu līdzsvaru starp dažādām konkurējošām interesēm (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009. gada 27. janvāra sprieduma lietā "Tatar v. Romania", pieteikums Nr. 67021/01, 69., 88., 107. un 120. punktu*).

Savukārt Eiropas Savienības Tiesa piesardzības principu uzskata par vienu no pamatiem Eiropas Savienības politikai, kas vērsta uz pastiprinātu vides aizsardzību, un citstarp piemēro šo principu arī lietās, kas saistītas ar personas tiesību uz veselību aizsardzību (*sk., piemēram, Eiropas Savienības Tiesas 1998. gada 5. maija spriedumus lietā Nr. C-180/96 un lietā Nr. C-157/96*). Eiropas Komisija, vērtējot Vides trokšņa direktīvas īstenošanu, ir norādījusi, ka trokšņa piesārņojums joprojām ir būtiska vides veselības problēma Eiropā. Zinātniskie pētījumi pierāda, ka ilgstoša trokšņa iedarbība var atstāt ievērojamu negatīvu ietekmi uz cilvēka organisma funkcijām. Tomēr tiek atzīts, ka šobrīd trūkst izpratnes par ilgtermiņa sekām, ko attiecībā uz cilvēka veselību rada pārāk liels transportlīdzekļu izraisīts troksnis, un tāpēc joprojām trokšņa mazināšanas pasākumiem netiek piešķirta pietiekami augsta prioritāte. Taču ir jārikojas tādā veidā, lai mazinātu trokšņa ietekmi, tuvinoties Pasaules Veselības organizācijas ieteiktajiem līmeņiem [*sk. Eiropas Komisijas ziņojuma Eiropas Parlamentam un*

Padomei par Vides trokšņa direktīvas īstenošanu saskaņā ar Direktīvas 2002/49/EK 11. pantu. 2017. gada 30. marts, COM(2017) 151 final 4. un 6. punktu].

Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 20. novembra lēmuma Nr. 1386/2013/ES “Par vispārējo Savienības vides rīcības programmu līdz 2020. gadam “Labklājīga dzīve ar pieejamajiem planētas resursiem”” 49. punktā ir noteikts, ka “pieejamie dati par ilgtermiņa vidēja stipruma ietekmi parāda, ka 65 procentus Eiropas iedzīvotāju, kas dzīvo lielo pilsētu teritorijās, ietekmē augsts trokšņa līmenis”. Savukārt jēdziens “augsts trokšņa līmenis” tiek definēts kā tāds troksnis, kas pārsniedz 55 dB(A) dienā un 50 dB(A) naktī.

Pasaules Veselības organizācijas vadlīnijas detalizēti apraksta dažādās sekas, ko pārmērīgs troksnis var atstāt uz cilvēka veselību, kā arī uzskaita ieteicamos trokšņa robežlielumus dažādos kontekstos. Kaut arī šīs vadlīnijas nav juridiski saistošas, tomēr tajās ietvertais regulējums atzīstams par avotu ar rekomendējošu, bet vienlaikus arī ar autoritatīvu raksturu, kas valstij iesaka konkrētas problēmas risināšanā izvēlēties optimālo rīcības modeli (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2005. gada 14. septembra sprieduma lietā Nr. 2005-02-0106 16. punktu un 2006. gada 6. jūnija sprieduma lietā Nr. 2005-25-01 22. punktu*).

Pasaules Veselības organizācijas vadlīnijās ar autosportu un motosportu saistītais troksnis nav izdalīts kā atsevišķs trokšņa veids, tomēr tas kā satiksmes radīts troksnis var tikt pielīdzināts sadzīves troksnim. Vadlīnijās citstarp norādīts, ka paaugstināta līmeņa troksnis var nelabvēlīgi ietekmēt personas veselību, proti, izraisīt dzirdes, artikulācijas un miega traucējumus, kā arī mazināt personas darbības. Saskaņā ar šīm vadlīnijām par ārējā vidē ieteicamiem trokšņa robežlielumiem tiek uzskatīti 55 dB(A) dienā un 50 dB(A) vakarā. Par ārējā vidē kaitīgas sekas radošu tiek uzskatīts 65–70 dB(A) troksnis.

19.3. Pieteikumu iesniedzēji norāda, ka Ministru kabinets par pieļaujama līmeņa troksni ir atzinis tādu troksni, kas var apdraudēt personas veselību. Proti, Ministru kabineta noteiktie trokšņa robežlielumi pārsniedzot trokšņa līmeni, kāds būtu pieļaujams, lai tiktu nodrošināta dzīves kvalitāte vidē, kurā persona uzturas ilgstoši (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 5. lp. un 3. sēj. 75. lp.*).

Savukārt Ministru kabinets norāda, ka atkarībā no trokšņa izplatības vides ir pieļaujams diferencēt pieļaujamās vides trokšņa robežlielumus. Pilsētvidē pilnībā novērst vides trokšņa iedarbību neesot iespējams, tāpēc tur personām esot jārēķinās ar ārējo apstākļu negatīvo ietekmi un pilsētvidē esošiem blakusefektiem – troksni, izplūdes gāzēm, smakām, transporta radītām vibrācijām. Turklāt ārpus telpām izvietotās mototrasēs radītā trokšņa negatīvā ietekme uz personu veselību neesot pierādīta (*sk. lietas materiālu 2. sēj. 98. lp. un 4. sēj. 44. lp.*).

No lietas materiāliem izriet, ka personas apdzīvotā vietā pastāvīgi ir pakļautas paaugstinātam vides troksnim, ko rada dažādi trokšņa avoti, piemēram, autotransports vai dzelzceļš. Tomēr ar autosportu un motosportu saistītais troksnis ir nošķirams no ikdienas satiksmes radītā trokšņa. Autosportam un motosportam parasti ir raksturīgas ievērojamas trokšņa līmeņa svārstības gan dienas, gan visa gada griezumā (*sk. Ministru kabineta noteikumu projekta Nr. TA-1780 “Grozījumi Ministru kabineta 2014. gada 7. janvāra noteikumos Nr. 16 “Trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība”” sākotnējās ietekmes novērtējuma anotāciju*). Autosporta un motosporta radītais troksnis ir mainīgs, tā līmeņa svārstības un noteiktas frekvences varot radīt lielāku apgrūtinājumu sabiedrībai nekā monotons autosatiksmes troksnis uz intensīvi noslogotām ielām vai dzelzceļa radītais troksnis (*sk. lietas materiālu 4. sēj. 82. lp.*). Rīgas Stradiņa universitātes aģentūras “Darba drošības un vides veselības institūts” eksperti uzsver, ka trokšņa apgrūtinājums citstarp var izpausties veselības traucējumos. Vides troksnis, atšķirībā no darba vides trokšņa, kura līmeņi ir augstāki, rada netiešos veselības traucējumus, piemēram, komunikācijas un miega traucējumus, kognitīvās un emocionālās atbildes apgrūtinājumus, autonomās nervu sistēmas un endokrīnās sistēmas traucējumus. Mototrasēs radītā trokšņa apgrūtinājums var būt lielāks nekā autosatiksmes trokšņa apgrūtinājums un var izraisīt netiešos veselības traucējumus atkarībā no trokšņa līmeņa, ekspozīcijas laika un cilvēka individuālajām īpašībām. Turklāt lielāku apgrūtinājumu rada pēkšņas dabas troksnis (*sk. lietas materiālu 4. sēj. 80.–81. lp.*). Tomēr Ministru kabinets ārpus telpām izvietotajām mototrasēm ir noteicis augstākus pieļaujamās vides trokšņa robežlielumus nekā citiem, mazāk kaitīgiem vides trokšņa avotiem.

Noteikumu Nr. 539 pieņemšanas procesā pret šobrīd Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punktā noteiktajiem vides trokšņa robežlielumiem iebildumus izteica Veselības ministrija, norādot tieši uz iespējamām kaitīgām sekām saistībā ar personu veselību (*sk., piemēram, izziņu par atzinumos sniegtajiem iebildumiem par Ministru kabineta noteikumu projekta Nr. TA-1780 "Grozījumi Ministru kabineta 2014. gada 7. janvāra noteikumos Nr.16 "Trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība"" projektu un tā sākotnējās ietekmes novērtējuma anotāciju lietas materiālu 2. sēj. 25.–37. lp.*). Atsaucoties uz Pasaules Veselības organizācijas vadlīnijām, Veselības ministrija uzsvēra, ka nepieciešams samazināt pieļaujamās trokšņa robežvērtības vismaz par 5 dB(A), lai maksimālais trokšņa līmenis nepārsniegtu Pasaules Veselības organizācijas ieteiktos 70 dB(A). Tāpat Veselības ministrija ieteikusi saīsināt treniņu laiku darba dienās un sacensību ilgumu brīvdienās, kā arī noteikt trašu pārvaldītājiem pienākumu nodrošināt atbilstošus trokšņa slāpētājus un norobežot paaugstināta trokšņa teritorijas ar slāpējošiem objektiem, lai nodrošinātu veselībai nekaitīgu trokšņa līmeni ārpus trasēm esošajās dzīvojamās apbūves telpās (*sk. Ministru kabineta 2015. gada 22. septembra sēdes protokola Nr. 50 18. punktu lietas materiālu 3. sēj. 147. lp.*).

Vides pārraudzības valsts birojs norāda, ka Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punktā noteiktie vides trokšņa robežlielumi nav tiešā veidā matemātiski salīdzināmi ar Pasaules Veselības organizācijas vadlīnijās iekļautajiem rekomendējošajiem trokšņa intensitātes rādītājiem, kā arī vides trokšņa robežvērtībām (*sk. lietas materiālu 3. sēj. 35. lp.*). Arī biedrība "Latvijas Motosporta federācija" un biedrība "Latvijas Autosporta federācija" uzsver, ka Pasaules Veselības organizācijas vadlīnijas nav tieši attiecināmas uz konkrēto situāciju, jo tajās norādītā līmeņa trokšņa kaitīgums izpaustos tikai tad, ja šāds troksnis būtu pastāvīgs un ilgstošs, bet par tādu nevarot atzīt troksni, kura ietekme jau esot ierobežota, pieļaujot atsevišķu sacensību rīkošanu tikai noteiktos laika periodos diennakts ietvaros (*sk. lietas materiālu 3. sēj. 40.–41. lp. un 43.–44. lp.*).

Pirms Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punkta pieņemšanas attiecībā uz apdzīvotā vietā izvietotās atklātās autosporta un motosporta bāzēs radīto troksni bija piemērojami vispārīgie noteikumi. Proti, mototrašu īpašniekiem vai valdītājiem

pienākums aprīkot trases ar skaņas ierobežotājiem vai teritoriju norobežot ar troksni slāpējošiem objektiem bija saistošs jau tad, ja vides troksnis pārsniedza maksimāli pieļaujamo robežlielumu 55 dB(A). Satversmes tiesa secina, ka Ministru kabinets nav apsvēris un pamatojis pēc būtības to, kāpēc šāds mototrašu īpašnieku vai valdītāju pienākums – nodrošināt atbilstošus trokšņa slāpētājus un norobežot paaugstināta trokšņa teritorijas ar troksni slāpējošiem objektiem – kopš Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punkta spēkā stāšanās ir sasaistīts ar paaugstinātiem vides trokšņa robežlielumiem.

Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punktā noteikto pieļaujamo vides trokšņa robežlielumu intervāls ir 65 dB(A) līdz 80 dB(A) atkarībā no sporta treniņu un sacensību laika. Savukārt publiskam motosporta un autosporta pasākumam, kura rīkošanai atbilstoši Publisko pasākumu likumam ir piešķirta attiecīgās pašvaldības atļauja, saskaņā ar Noteikumu Nr. 16 2.4. apakšpunktu vides trokšņa robežlielumi vispār nav piemērojami. Šāda situācija izveidojusies kopš 2016. gada 12. maija, kad stājās spēkā likums “Grozījumi Publisku izklaides un svētku pasākumu drošības likumā”. Noteikumu Nr. 16 2.4. apakšpunkts kopsakarā ar Publisko pasākumu likuma 5. panta otro daļu paredz, ka apdzīvotās vietās ārpus telpām izvietotās mototrasēs notiekošajām sacensībām vairs nav piemērojams Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2.2. un 2.3. apakšpunktā noteiktais regulējums, kas ierobežo sacensību dienu skaitu, ilgumu un noteic trokšņa robežlielumus.

Ar apstrīdētajām normām pieļautais troksnis ir ne tikai pietuvināts cilvēka veselībai kaitīgas sekas radošam troksnim, bet atsevišķos gadījumos pat lielāks par to un pārsniedz arī Pasaules Veselības organizācijas noteiktos trokšņa robežlielumus (*sk., piemēram, lietas materiālu 2. sēj. 68. lp.*). Lai gan autosportam, motosportam un tā darbībai raksturīgi specifiski noteikumi, atbilstoši apstrīdētajām normām trašu tuvumā dzīvojoša persona visas nedēļas garumā var tikt pakļauta tāda līmeņa troksnim, kas nelabvēlīgi ietekmē tās veselību, jo, piemēram, nedēļas ietvaros ir atļauti pieci treniņi darba dienās, kuros pieļaujamais trokšņa līmenis ir 65 dB(A), turklāt šie treniņi var notikt ilgstoši – 12 stundu garumā dienas laikā. Savukārt sacensībās, kuras notiek brīvdienās, trokšņa līmenis vispār nav ierobežots.

Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punkta sagatavošanas ietvaros tikuši apkopoti dati par autosporta un motosporta aktivitāšu rezultātā radītā trokšņa novērtēšanas metodoloģiju un trokšņa pārvaldības normatīvajiem aktiem dažādās valstīs (*sk., piemēram, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības 2015. gada 22. decembra vēstuli Nr. 18-1e/10468 lietas materiālu 3. sēj. 131. lp.*). Ministru kabinets ir norādījis, ka pirms Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punkta pieņemšanas ir izvērtēta dažādu valstu pieredze. Tomēr Ministru kabinets ņēmis vērā tieši Austrijas un Vācijas piemērus, kaut arī šajās valstīs mototrašu izvietojums ir pavisam citāds nekā teritorijā, kur piemērojami Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punktā noteiktie trokšņa robežlielumi. Tātad šie robežlielumi nav vērtēti kopsakarā ar konkrētā trokšņa izplatības vietu, attiecīgajam troksnim raksturīgajām īpašībām un šā trokšņa radītajām sekām.

Vērtējot trokšņa negatīvo ietekmi apdzīvotā vietā, jāņem vērā, ka pilsētā vides trokšņa iedarbība ne vienmēr ir tieša, taču tas var radīt netiešas sekas, vienlaikus atsevišķas problēmas tas var tikai saasināt vai veicināt. Veselības ministrija apstrīdēto normu pieņemšanas procesā minējusi argumentus tam, ka autotrasēs un mototrasēs radītais troksnis var kaitēt personu tiesībām uz veselību un tiesībām dzīvot labvēlīgā vidē, un norādījusi arī uz robežlielumiem, kas būtu saudzīgāki pret cilvēku. Tātad iespējamās kaitīgās sekas Ministru kabinetam bija uzrādītas un tās tam bija zināmas. No Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punkta izstrādes un pieņemšanas materiāliem kopsakarā ar šo noteikumu 2.4. apakšpunktu neizriet, ka Ministru kabinets, nosakot trokšņa novērtēšanas un pārvaldības regulējumu attiecībā uz apdzīvotās vietās ārpus telpām izvietotām mototrasēm, būtu apsvēris iespējamās attiecīgā trokšņa radītās kaitīgās sekas.

Piesardzības princips demokrātiskā tiesiskā valstī pieprasa, ka nav jāsagaida reāls un faktiskais cilvēka veselībai nodarīts kaitējums, bet pietiek ar pamatotām aizdomām par šāda kaitējuma iespējamību, lai valstij būtu savlaicīgi jāveic efektīvi un samērīgi pasākumi, lai nepieļautu kaitējuma iestāšanos. Pienācīgs kaitējuma iespējamības novērtējums citstarp ir nesaraucjami saistīts ar valsts pienākumu veikt pienācīgu izpēti un darīt visu iespējamo, lai šo kaitējumu efektīvi novērstu vai iespēju robežās samazinātu jau pirms tā rašanās.

Tādējādi Ministru kabinets, izdodot apstrīdētās normas, nav rīkojies atbilstoši piesardzības principam, nodrošinot un aizsargājot cilvēka cieņu kā demokrātiskas tiesiskas valsts augstāko vērtību.

20. Satversmes tiesa, izvērtējot, vai pasākumi, kas vērsti uz personas tiesību uz veselību un tiesību dzīvot labvēlīgā vidē nodrošināšanu un aizsardzību, ir veikti pienācīgā kārtībā, noskaidros arī to, vai ir panākts taisnīgs līdzsvars starp iesaistīto personu interesēm.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka, no vienas puses, dabiskajai videi piemīt estētiska un garīga vērtība, kas noteic cilvēka dzīves kvalitāti un personas labklājības nemateriālo aspektu. Tāpēc degradēta dabiskā vide negatīvi ietekmē ikvienas personas (sabiedrības) labklājību. Taču, no otras puses, sabiedrības materiālā labklājība bieži ir atkarīga no tādu projektu īstenošanas, kuri samazina pašas sabiedrības iespēju izmantot publisko ārtelpu vai arī degradē vidi. Šādā situācijā gan dabisko vidi degradējošas darbības aizliegums, gan arī tās atļaušana dažādos aspektos skar un samazina ikvienas personas labklājību. Līdz ar to, izlemjot jautājumus, kas saistīti ar vides izmantošanu, vienmēr ir jāizvēlas, kurai no interesēm – vides aizsardzībai vai ekonomiskajām interesēm – konkrētajos apstākļos dodama priekšroka (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2009. gada 6. jūlija sprieduma lietā Nr. 2008-38-03 9. punktu*). Tādējādi, vērtējot iespējamus Satversmes 115. panta pārkāpumus, pēc iespējas jālīdzsvaro sabiedrības ieinteresētība dzīvot labvēlīgā vidē, no vienas puses, un saimnieciskās attīstības veicināšana, no otras puses (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 17. janvāra sprieduma lietā Nr. 2007-11-03 13.2. punktu*).

Eiropas Cilvēktiesību tiesa, vērtējot valsts pieņemtus lēmumus vides jomā, vērtē gan šo lēmumu materiālo aspektu, gan arī procesuālo aspektu, turklāt procesuālajā aspektā ņemot vērā to, vai lēmuma pieņemšanas procesā pietiekama vērība ir pievērsta indivīdu interesēm (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas Lielās palātas 2003. gada 8. jūlija sprieduma lietā “Hatton and Others v. the United Kingdom”, pieteikums Nr. 36022/97, 99. un 104. punktu*). Tātad tiek izvērtēts, vai lēmuma pieņemšanas procesā sabiedrības dažādās intereses ir taisnīgi samērotas.

Pienācīgs un taisnīgs līdzsvars ir panākts tad, ja šīs intereses ir ņemtas vērā ne tikai formāli, bet arī pēc būtības.

Tiesībsargs uzskata, ka Ministru kabinets, nosakot atsevišķus trokšņa robežlielumus un pieļaujot to paaugstināšanu salīdzinājumā ar iepriekš spēkā bijušo regulējumu, nav pienācīgi apsvēris trokšņa iespējamo ietekmi uz personu veselību. Proti, mototrasēs un autotrasēs pieļaujamie trokšņa robežlielumi ir paaugstināti līdz tādām līmenim, kas rada negatīvu ietekmi. Turklāt uz Noteikumu Nr. 16 2.4. apakšpunktā paredzētajiem gadījumiem šie robežlielumi vispār neesot attiecināmi. Trokšņa ietekmes novērtēšana esot atkarīga no pašvaldības izvēles un izvērtējuma (*sk. lietas materiālu 3. sēj. 78.–80. lp.*).

Savukārt Ministru kabinets norāda, ka attiecīgie trokšņa robežlielumi noteikti, lai nodrošinātu iespējas Latvijā rīkot starptautiskas sacīkstes. Proti, “ir nepieciešams atbilstošs tiesiskais regulējums trokšņa jomā (autosporta un motosporta bāzēm apdzīvotās vietās), kurš nav pretrunā ar starptautisko organizāciju prasībām”. Turklāt esot vajadzējis pieņemt tādu normatīvo regulējumu, kas faktiski atbilstu troksnim, kāds rodas lielākajā daļā autosporta un motosporta bāzu (*sk. Ministru kabineta noteikumu projekta Nr. TA-1780 “Grozījumi Ministru kabineta 2014. gada 7. janvāra noteikumos Nr. 16 “Trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība”” sākotnējās ietekmes novērtējuma anotāciju*).

No lietas materiāliem izriet, ka Ministru kabinets Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punktu izdevis galvenokārt tāpēc, lai veicinātu starptautisko autosporta un motosporta sacīkšu rīkošanu Latvijā, un tādējādi primāri ir atbalstījis sportistu, kā arī attiecīgo komersantu intereses. Treniņi un sacensības autotrasēs un mototrasēs nodrošina ekonomisku ieguvumu sabiedrībai, kā arī infrastruktūras saglabāšanu, turklāt dod iespēju personām, tostarp bērniem, nodarboties ar sportu (*sk. lietas materiālu 3. sēj. 40. lp. un 3. sēj. 43. lp.*). Būtisks arguments par labu pieļaujamo trokšņa robežlielumam paaugstināšanai bijusi arī nepieciešamība atjaunot Kandavas kartodroma darbību (*sk. Latvijas Nacionālās sporta padomes 2015. gada 2. jūlija sēdes audioierakstu lietas materiālu 3. sēj.*). Kandavas novadā šādas trases darbība pozitīvi ietekmējot pašvaldības ekonomiku (*sk. lietas materiālu 4. sēj. 98. lp.*).

Ministru kabinets uzsver, ka apstrīdētās normas aplūkojamas kopsakarā ar visu Noteikumu Nr. 16 regulējumu. Proti, lai pēc iespējas nodrošinātu personu tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, Ministru kabinets noteicis papildu pasākumus, proti, diferencējis pieļaujamos trokšņa robežlielumus treniņu un sacensību dienās, kā arī ierobežojis sacensību skaitu gadā. Tāpat arī mototrašu īpašniekiem esot noteikti atsevišķi pienākumi, tostarp pienākums aprīkot trasi ar trokšņa monitoringa iekārtu un veikt nepārtrauktus trokšņa mērījumus mototrases darbības laikā. Speciāla kārtība paredzēta arī trokšņa novērtēšanai, proti, jāizmanto tikai vides trokšņa robežlielumi, bet nav jāveic trokšņa rādītāju novērtēšana telpās (*sk. lietas materiālu 2. sēj. 101.–102. lp. un 4. sēj. 48.–49. lp.*). Normēts trokšņa monitorings uzlabojot dzīves sakārtotību un vienlaikus neapdraudot starptautisku sacensību norisi (*sk. Ministru kabineta noteikumu projekta Nr. TA-1780 “Grozījumi Ministru kabineta 2014. gada 7. janvāra noteikumos Nr. 16 “Trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība”” sākotnējās ietekmes novērtējuma anotāciju*). Savukārt Noteikumu Nr. 16 14. punktā noteikts, ka trokšņa robežlieluma pārsniegšanas gadījumā trokšņa avoti ir jāaprīko ar skaņas ierobežotājiem vai teritorija jānorobežo ar troksni slāpējošiem objektiem.

Tomēr Satversmes tiesa secina, ka troksni slāpējošie pasākumi ir jāveic tikai tad, ja pieļaujamie trokšņa robežlielumi tiek pārsniegti. Tas neierobežo vai neuzliek papildu pienākumu jau pieļaujamo trokšņa robežlielumu ietvaros novērst personām radušos kaitīgo ietekmi. Turklāt no lietas materiāliem izriet, ka apstrīdētās normas tika izdotas, tās pielāgojot troksnim, kāds faktiski rodas lielākajā daļā autosporta un motosporta bāzu, un tādējādi trasēm Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punktā noteiktie trokšņa robežlielumi praksē netiek pārsniegti, taču ir tieši pietuvināti maksimāli pieļaujamajai trokšņa robežai (*sk., piemēram, lietas materiālu 2. sēj. 67. lp. un 4. sēj. 17. lp.*).

Tāpat Noteikumos Nr. 16 minētie pasākumi un šo noteikumu 2. pielikuma 2. punktā noteiktie vides trokšņa robežlielumi nav attiecināmi uz publiskiem autosporta un motosporta pasākumiem, kuru rīkošanai izsniegta attiecīgās pašvaldības atļauja. Pašvaldībai, izsniedzot atļauju publisku pasākumu rīkošanai, ir plaša rīcības brīvība trokšņa pārvaldības un kaitīgās ietekmes novērtēšanas jomā.

Pašvaldība nenosaka pieļaujamos vides trokšņa robežlielumus (*sk. lietas materiālu 4. sēj. 1. lp. un 4. sēj. 17. lp.*). Tomēr pašvaldības kompetencē citstarp tiek nodots izvērtēt, vai pasākuma laikā radītais troksnis neradīs negatīvu ietekmi uz pašvaldības iedzīvotājiem, vai tas neapdraudēs sabiedrisko kārtību un drošību, cilvēku dzīvību un veselību. Savukārt Ministru kabinets uzsvēris, ka pašvaldības kompetencē ir teritorijas plānošanas procesā novērst riskus, kas varētu rasties personu tiesībām dzīvot veselīgā vidē (*sk. lietas materiālu 2. sēj. 101.–102. lp. un 4. sēj. 48.–49. lp.*).

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka mērķus un uzdevumus, ko mūsdienu sabiedrībai izvirza vides tiesības, var sasniegt vienīgi cieši līdzdarbojoties valstij, pašvaldībām, kā arī privātpersonām. Līdz ar to Satversmes 115. pantā lietotais termins “valsts” nav interpretējams šauri, bet ar to saprotamas arī pašvaldības, kurām kopīgi ar valsts iestādēm ir pienākums aizsargāt ikviena tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, rūpējoties par tās saglabāšanu un uzlabošanu (*sk. Satversmes tiesas 2007. gada 8. februāra sprieduma lietā Nr. 2006-09-03 11. punktu*).

Satversmes tiesa jau daudzkārt norādījusi, ka vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma izstrādāšana ir process, kura mērķis ir identificēt un izsvērt dažādas intereses un noteikt, kurām no tām piešķirama prioritāte. Šajā procesā ir jāpanāk visu iesaistīto pušu interešu taisnīga līdzsvarošana un ieinteresētās sabiedrības interešu nodrošināšana (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2004. gada 9. marta sprieduma lietā Nr. 2003-16-05 secinājumu daļas 5.1. punktu*). Teritorijas plānošanai īpaši būtiska nozīme ir situācijā, kad nepieciešams kompleksi atrisināt visus jautājumus, ja blakus pastāv kvalitatīvi un kvantitatīvi atšķirīgi infrastruktūras objekti ar dažādām funkcijām (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2008. gada 11. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2008-24-03 10. punktu*).

Arī attiecībā uz lietā izvērtējamo tiesību jautājumu pašvaldībai teritorijas plānošanas procesā ir taisnīgi jālīdzsvaro dažādas – gan autotrašu un mototrašu īpašnieku, gan sporta pasākumu apmeklētāju, gan arī vietējo iedzīvotāju intereses. Ja, piemēram, pašvaldības rīcībā ir informācija, ka konkrēts infrastruktūras objekts rada paaugstinātu risku, ka var tikt negatīvi ietekmēta vide un cilvēka veselība, vai ja sabiedrības interese par kādu infrastruktūras objektu ir īpaši liela, tad pašvaldībai

teritorijas plānojuma publiskās apspriešanas gaitā jārikojas proaktīvi un jāieplāno atsevišķas aktivitātes tieši attiecībā uz šādiem objektiem.

Ministru kabinets un vairākas lietā pieaicinātās personas īpaši uzsver, ka pašvaldībai jārikojas sabiedrības interesēs, ievērojot labas pārvaldības principu un cilvēktiesības, teritorijas plānojuma izstrādes procesā salāgojot atšķirīgas un pretrunīgas sabiedrības intereses atbilstoši teritorijas plānošanas un konstitucionālajiem principiem (*sk., piemēram, Ministru kabineta atbildes rakstu lietas materiālu 2. sēj. 101.–102. lp. un 4. sēj. 48.–49. lp, kā arī pieaicinātās personas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas viedokli 4. sēj. 90.–96. lp.*). Tomēr Satversmes tiesa uzsver, ka šī pašvaldības kompetence nekādā ziņā nemazina Ministru kabineta pienākumu izdot vides jomu regulējošus noteikumus pienācīgā kārtībā.

Pienācīgs, taisnīguma principam atbilstošs un uz cilvēka cieņas aizsardzību vērsts izvērtējums nozīmē, ka ir izsvērtas un līdzsvarotas iesaistīto personu intereses, uzlūkojot katru cilvēku kā augstāko vērtību demokrātiskā tiesiskā valstī. Izdotot tiesību normas, kas var būtiski ietekmēt personas tiesības uz veselību un tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, Ministru kabinetam ir pienākums atbilstoša procesa ietvaros apsvērt ne tikai ekonomiskās un citas likumiskās intereses, bet arī iespējamo kaitīgo ietekmi uz cilvēka veselību.

Lai secinātu, ka Ministru kabinets ir pienācīgi līdzsvarojis personu intereses līdzekļiem, ar kuriem tas paredzējis novērst iespējamo negatīvo ietekmi uz personu veselību, ir jābūt efektīviem. Trokšņa novērtēšana un pārvaldība ir kompleksi risināmu jautājumu un pasākumu kopums, tomēr tam jābūt tādām, kas pienācīgi līdzsvaro personu intereses un pēc iespējas novērš personām trokšņa radītās kaitīgās sekas. Tas nevar būt vērsts tikai uz vienas personu grupas interešu prevalēšanu.

Līdz ar to pienācīgā kārtībā veikti personas tiesības uz veselību un tiesības dzīvot labvēlīgā vidē nodrošinoši un aizsargājoši pasākumi ir tādi, kas ietver ne tikai cilvēka cieņai un piesardzības principam atbilstošu preventīvu Ministru kabineta izvērtējumu, kas vērsts uz kaitīgu seku paredzēšanu un iespējamu to mazināšanu, bet arī uz iesaistīto personu interešu taisnīgu līdzsvarošanu. Ņemot vērā iepriekš minēto, nevar atzīt, ka Ministru kabinets būtu pienācīgā kārtībā veicis pasākumus,

kas nepieciešami, lai nodrošinātu un aizsargātu personas tiesības uz veselību un tiesības dzīvot labvēlīgā vidē.

Tādējādi apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 111. un 115. pantam.

21. Konstatējot apstrīdēto normu neatbilstību kaut vienai augstāka juridiska spēka tiesību normai, tās atzīstamas par prettiesiskām. Turklāt apsvērumi par apstrīdēto normu neatbilstību likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 7. punktam tika aplūkoti, vērtējot to atbilstību Satversmes 111. un 115. pantam.

Līdz ar to nav nepieciešams izvērtēt apstrīdēto normu atbilstību arī likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 7. punktam.

22. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 32. panta trešo daļu tiesību norma, kuru Satversmes tiesa atzinusi par neatbilstošu augstāka juridiska spēka tiesību normai, uzskatāma par spēkā neesošu no Satversmes tiesas sprieduma publicēšanas dienas, ja Satversmes tiesa nav noteikusi citādi. Minētā Satversmes tiesas likuma norma Satversmes tiesai piešķir plašu rīcības brīvību izlemēt, no kura brīža spēku zaudē tāda norma, kas atzīta par neatbilstošu augstāka juridiska spēka tiesību normai.

Satversmes tiesas likums konstitucionālajai tiesai ne vien dod pilnvaras, bet arī uzliek atbildību par to, lai tās spriedumi sociālajā realitātē nodrošinātu tiesisko stabilitāti un noteiktību (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2009. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2009-43-01 35.1. punktu un 2011. gada 3. novembra sprieduma lietā Nr. 2011-05-01 24. punktu*). Turklāt apstrīdētās normas atzīšana par spēkā neesošu nedrīkst radīt jaunus Satversmē noteikto pamattiesību aizskārumus (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2016. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2015-19-01 17. punktu*).

Administratīvā rajona tiesa savā pieteikumā norāda, ka tās izskatīšanā ir lieta Nr. A420346615, kas ierosināta pēc personas pieteikuma, kurā lūgts atzīt par prettiesisku Kandavas novada domes 2015. gada 29. oktobra lēmumu Nr. 17, atcelt Kandavas novada domes 2015. gada 22. decembra lēmumu Nr. 19 un atlīdzināt personisko kaitējumu. Administratīvā rajona tiesa uzskata, ka Noteikumu Nr. 16

2. pielikuma 2. punkts būtu atzīstams par spēkā neesošu attiecībā uz administratīvās lietas dalībniekiem: pieteicēju – Elzu Freibergu –, trešo personu – KARTODROMS SIA – un atbildētāju – Kandavas novada pašvaldību (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 7.–8. lp.*).

Minētos novada domes lēmumus administratīvajai tiesai būtu pamats atzīt par prettiesiskiem citstarp tādā gadījumā, ja Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punkts būtu atzīts par spēkā neesošu un tādējādi nepiemērojamu jau no 2015. gada 29. oktobra, proti, no brīža, kad tika pieņemts Kandavas novada domes pagaidu lēmums.

Pieteicēja – Elza Freiberga – ir vērsusies Administratīvajā rajona tiesā, lai aizsargātu savas tiesības. Arī Administratīvā rajona tiesa pieteikumu Satversmes tiesai iesniegusi šīs personas pamattiesību aizsardzības labad. Tādējādi Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punkts ir atzīstams par spēkā neesošu attiecībā uz pieteicēju – Elzu Freibergu – no brīža, kad radās viņas pamattiesību aizskārums.

Tomēr Satversmes tiesa nesaskata pamatu apstrīdēto normu atzīšanai par spēkā neesošām arī attiecībā uz publisko tiesību subjektu – Kandavas novada pašvaldību – un privātpersonu – KARTODROMS SIA. Arī no lietas materiāliem un apstākļiem kopumā neizriet tas, ka konkrētajā gadījumā būtu nepieciešams atzīt apstrīdētās normas par spēkā neesošām attiecībā uz minētajiem subjektiem.

Nolēmumu daļa

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 30.–32. pantu, Satversmes tiesa

n o s p r i e d a :

1. Atzīt Ministru kabineta 2014. gada 7. janvāra noteikumu Nr. 16 “Trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība” 2. pielikuma 2. punktu par atbilstošu likuma “Par piesārņojumu” 18.¹ panta trešajai daļai.

2. Atzīt Ministru kabineta 2014. gada 7. janvāra noteikumu Nr. 16 “Trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība” 2. pielikuma 2. punktu, kā arī

šo noteikumu 2.4. apakšpunktu, ciktāl tas attiecas uz publiskiem pasākumiem autosportā un motosportā, kas norisinās apdzīvotā vietā (pilsētā vai ciemā) izvietotā atklātā autosporta un motosporta bāzē un kuriem Publisku izklaides un svētku pasākumu drošības likumā noteiktajā kārtībā ir izsniegta atļauja publisku pasākumu rīkošanai, par neatbilstošiem Latvijas Republikas Satversmes 111. un 115. pantam.

3. Atzīt Ministru kabineta 2014. gada 7. janvāra noteikumu Nr. 16 “Trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība” 2. pielikuma 2. punktu attiecībā uz pieteicēju administratīvajā lietā Nr. A420346615 – Elzu Freibergu – par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 111. un 115. pantam un spēkā neesošu no viņas pamattiesību aizskāruma rašanās brīža.

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spriedums stājas spēkā tā publicēšanas dienā.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja

I. Ziemele